

Nr. 13

Mandag 3. april 1950

4. årg.

Dr. med. Arne Høygård utnevnt til æresborger i Argentina

Han er i dag direktør for det regionale sykehus i Cachi. Under en eventyrlig ferd har han besteget det 6800 meter høye fjell Cachi-nevadaen.

Fulgt av hele Sydamerikas oppmerksomhet nådde han sammen med to argentinere den 14. februar toppen — som aldri tidligere har vært besteget av noe menneske.

Fra vår korrespondent
i Buenos Aires

DEN TREDJE HØYESTE FJELLTOPP i Amerika — Cachi-nevadaen — hever seg 6800 m. over havet, gjennom mange år etterstrebet av alle «andenister» (Sydamerikas alpinister), men inntil i år ubesteget av mennesker — ja ikke engang condoren går høyere enn 6000 meter.

I HØYDENE HERSKER «PUNAEN», fjellsyken som skyldes det lave lufttrykk og mangelen på surstoff. Befolkningen i Cachifjellene beveger seg uhindret av punaen inntil 5000 meters høyde, men høyere går de ikke — de frykter fjellguden Pachamamas vrede. — Disse indianere er etterkommere av de sagnomsuste inkaer og mente at en bestigning av den gatefulle toppen ville føre til katastrofale klimatiske forandringer.

I FORBINDELSE MED 100-ARSFEIRINGEN av den store Andeshelt — el Gran Capitan de los Andes — general Don Jose de San Martin foretok 3 representanter for regjeringen, hæren og Instituto Nacional de San

ter — ikke minst vakte den siste en for vart land smigrende oppmerksomhet, hvorunder avisene også beskrev hans namngjetne skitur over Grønland, som mindre beskjedne landsmenn hadde gjort oppmerksom på i denne forbindelse. Ved eget dekret nr. 673 av 27. februar 1950 ble dr. Høygård av Saltaregjeringens «Ministerio de Gobierno, Justicia e Instraccion Publica» tildelt gullmedalje for sin innsats og «dad, fylt av kristen og patriotisk ånd og fullført med sterk vilje». «Overfor dette mål nådd under bekjempelse av alle slags vanskeligheter, og som vil utløse den mest anerkjennende beundring».

MEN INKAINDIANERNE sier at bestigningen utelukkende lykkedes fordi ekspedisjonen foruten landets flagg medbrakte det helige kors. En annen større ekspedisjon som forsøkte seg i mars måtte gi opp forsøket på å bestige toppen.

DET HADDE MULIGENS ikke vært så smigrende for vårt land om det i forbindelse med bragden var blitt gjort oppmerksom på at dr. Høygård var politisk flyktning fra Nor-

USA krever at dollarkapitalen får handlefrihet i i Argentina

PA SAMME TID DRIVES FORDEKT OPPHISSEL-
SESPROPAGANDA
MOT PERON

DET AMERIKANSKE
DIPLOMATIS DOBBELT-
SPILL AVSLØRT AV EN
ARGENTINSK UNDER-
SØKELSESKOMMISSJON

Fra vår korrespondent
i Buenos Aires

De dertil innrettede telegrambyråer bringer med korte mellomrum bitre meddelelser fra Perons Argentina og de beskjeffiger seg ikke minst med hans behandling av pressen. Det kan da ha sin interesse å se litt nærmere på disse forhold.

For en tid siden kom den stedfortredende amerikanske utenriksminister Edward G. Miller til Buenos Aires for å snakke forretninger med president Peron. Under sitt to dagers opphold underholdt mr. Miller seg med presidenten i 12½ time, forteller «Time», som synes å være godt underrettet, men mah var ikke stort mer enn at Miller fortalte Peron, at amerikanske forretningskretser nå mener, at tiden er inne til å gjenoppta de mer intime forbindelser igjen. De tror nemlig, at Peron befir-

Sorenskriver Harbek bestyrte Justisdepartementet sommeren 1940

Før kapitulasjonen tilsatte han Jonas Lie som inspektør i politimessige anliggender av politisk karakter —

«Er gjerningsmannen på flukt, skal det uten opphold gis politiinspektøren melding ved telegraf eller telefon», heter det i Harbeks rundskriv til politimestrene i 1947 følte han seg habil som meddommer i Fanebust-saken

Noen/sjenerer seg mer og noen mindre. —

Den 4. juni 1940 — altså en uke før kapitulasjonen — sendte forværende og nåværende sorenskriver, daværende sjef for Justisdepartementet, Ole F. Harbek, følgende rundskriv til politimestrene i de besatte områder:

1. Til underretning meddeles at det i Justis- og Politidepartementet er ansatt en inspektør i anliggender vedkommende kriminalpolitiet og i politimessige anliggender av politisk karakter.

Politimestrene og lensmennene i de besatte norske områder med unntakelse av politimestrene i Oslo og Aker sorterer i disse anliggender under departementets inspektør.

2. Som inspektør er ansatt

sjef for utrykningspolitiet, Jonas Lie. Han har bl. a. i oppdrag å formidle forbindelsen mellom det norske og det tyske sikkerhetspoliti i de saker som er nevnt under pkt. 1.

3. Politiinspektør Lie har også bemyndigelse til å gi de nødvendige instruksjoner av prinsipiell natur, særlig av den art som angår forholdet mellom det norske politi og det tyske sikkerhetspoliti innenfor den ramme som er gitt ved de i pkt. 1 nevnte beføyelser.

4. Ved forbrytelser- og forseelsessaker som antas å ha politisk bakgrunn eller hvor gjerningsmannen eller skadelidende er en politisk personlighet og forøvrig i alle anliggender vedkommende kriminalpolitiet og i politimessige anliggender av politisk karakter

skal politinspektør Lie (adr. Utrykningspolitiet, Akersgaten 44, i kontortiden, tlf. Oslo 16980, privat Asker 328) underrettes. I viktigere tilfeller skal det så sant tiden tillater det, konfereres med ham om skritt som bør tas.

5. Hvis det er sannsynlig at etterforskningen eller ettersøkningen etter gjerningsmannen — fordi denne er ukjent eller er på flukt — vil strekke seg utover rettskretsen, skal det uten opphold gis politiinspektøren melding ved telegraf eller telefon («il») med henblikk på sentralisering av etterforskningen.

Forøvrig blir riksadvokatens stilling uberørt.

6. Politiinspektør Lie er etter konferanse med Justis- og Politidepartementet og riksadvokaten bemyndiget til å gi politimestrene og lensmennene pålegg i de anliggender som er nevnt under pkt. 1. Spesielt er han berettiget til å utbe seg innberetninger om den politiske stilling.

Med foranstående bes lensmenn og politiets øvrige tjenestemenn gjort kjent.

Endel eksemplarer av denne rundskrivelse legges ved.

Justisdepartementet,
Oslo 4. juni 1940.

På vegne av Administrasjonsrådet.

Ole F. Harbek

Kristian Hansson

Denne utnevnelse og dette rundskriv presterte Harbek mens restene av de norske stridskrefter ennå stred sin håpløse strid ved Narvik — og konge og regjering gikk i Tromsø og ventet på skipaleilighet.

Skjerpet russisk holdning overfor de nordiske land?

Ny russisk ambassadør til Stockholm

Det hevdes at utnevnelsen er en begivenhet av stort formål

Fra vår Stockholms-korrespondent

Samtidig som det svenske Dagens Nyheter bragte sine sensasjonelle meddelelser om kommunistenes nye framstøt med en utstrakt radiotjeneste rundt omkring i Norden, sendte Associated Press ut et telegram om, at den russiske militærattasje i Stockholm hadde tegnet et årsabonnement på tidsskriftet «Kustvärnet». Og så fikk folk vann på mølla! Det varte imidlertid ikke så lenge denne gang, idet en orientert journalist kunne opplyse, at «Kustvärnet» riktignok ble utgitt i en liten by på den svenske

Disse indianere er etterkom-
mere av de sagnomsuste Inkaer
og mente at den beste stigning
den gatefulle toppen ville føre
til katastrofale klimatiske for-
andringer.

I FORBINDELSE MED 100-
ARSFEIRINGEN av den store
Andeshelt — el Gran Capitan de
los Andes — general Don Jose
de San Martin foretok 3 repre-
sentanter for regjeringen, hæren
og Instituto Naciona l de San
Martin etter grundige forbered-
elser og under særlig innsats av
direktøren for det regionale sy-
kehus i Cachi, nordmannen dr.
med. Arne Høygård, et viten-
skapelig anlagt forsøk å løse
stinxens gåte og nå den nimbus-
omsundne topp. Fulgt av hele
Syd-Amerikas oppmerksomhet
nådde de sitt mål 14. februar i år.

DE TRE MENN, løytnant di
Pasque, pastor Pellicelli og dr.
Høygård ble hyldet som hel-

at bestigningen utelukkende lyk-
kedes fordi ekspedisjonen foruten
hærens ilagg medbragte det hel-
lige kors. En annen større ekspe-
disjon som forsøkte seg i mars
matte gi opp forsøket på å be-
stige toppen.

DET HADDE MULIGENS ikke
vært så smigrende for vårt
land om det i forbindelse med
bragden var blitt gjort opp-
merksom på at dr. Høygård
var politisk flyktning fra Nor-
ge, arrestert i 1945 fordi han
som gammel Finnlandsvenn
meldte seg som læge til Lo-
glionen, og for ikke mer enn
1½ års tid siden fengslet i sul-
tanen av Marokkos skitne fan-
gehull i Tanger, etter anmod-
ning av den norske regjering.
Men se det nevnte avisene
taktfullt ikke noe om.

BYEN CACHI har nu på-
skjønnet dr. Høygård med sitt
særesborgerskap — men kan-

til Buenos Aires for å snakke
forretninger med president
Peron. Under sitt to dagers opp-
hold underholdt mr. Miller seg
med presidenten i 12½ time, for-
teller «Time», som synes å være
godt underrettet, men man vet
ikke stort mer enn at Miller for-
talte Peron, at amerikanske for-
retningskretser nå mener, at ti-
den er inne til å gjenoppta de
mer intime forbindelser igjen.
De tror nemlig, at Peron befir-
ner seg i så store økonomiske
vanskeligheter med sitt styre, at
han skal være villig til å gå med
(Forts. side 6)

skje det var en ide om has-
fedreland f. eks. i forbindelse
med stortingsmennenes am-
stiforslag ga borgere som de-
ne dristige og begavede bar-
læge og idrettsmann fritt leie
til å vende tilbake til game-
mor Norge?

begivenhet av stort format

Vår Stockholms-korrespondent

Samtidig som det svenske Dagens Nyheter bragte sine sensa-
sjonelle meddelelser om kommunistenes nye framstøt med en ut-
strakt radlotjeneste rundt omkring i Norden, sendte Associated
Press ut et telegram om, at den russiske militærattasjé i Stock-
holm hadde tegnet et årsabonnement på tidskriftet «Kustvär-
net». Og så fikk folk vann på mølla! Det varte imidlertid ikke så
lange denne gang, idet en orientert journalist kunne opplyse, at
«Kustvärnet» riktignok ble utgitt i en liten by på den svenske
kyst, men at tidskriftets eneste formål er å vareta avholds-
bevegelsens interesser.

MEN FOLK ER NA ENGANG OPPSKAKET

når det er tale om spioner og for-
svarshemmigheter, og det er
ikke å undres over. Det spilles
nemlig et høyere spill enn de
fleste aner, og det ser endog ut
til at selveste diplomatiet mange
steder er innfiltrert i dette spill.
Derfor er det også stor interesse

omkring den nye russiske ambas-
sador Konstantin Rodionovs
ankomst til Stockholm. Det er
lenge siden den russiske ambas-
sadorstilling i Sverige har vært
besatt. Nominelt har det vært en
ambassadør, men siden januar
i fjor har ambassaden vært ledet
av førstesekretær Kumarov, idet
ambassadøren selv, Abramov,
har vært på såkalt sykepermi-
sjon i Russland helt siden han
ved årsskiftet i fjor avløste am-
bassadør Tjernitjev. Han har så-
ledes aldri sittet ved ambassa-
dens skrivebord i Stockholm. Den
samme Abramov er kjent som
ekspert i nordiske spørsmål og
var før sin utnevnelse Russlands
gesant i Finland.

I SVERIGE SIER MAN

at har man vært i tvil om hva
Abramovs utebliven betød, så er
man nå på det rene med, at
Rodionovs utnevnelse er en be-
givenhet av stort format, for
han er en av de mest kjente menn
i det russiske diplomatkorps.
Han er 49 år gammel og har
gjort sin karriere i den russiske
marine. Han er kontreadmiral og
forøvrig en av de få russiske
diplomater som har militær ut-
dannelse. Man mener at dette er
av en viss betydning, idet Sverige
i dag er den nest sterkeste flåte-
makt ved Østersjøen. Før krigen
var Rodionov marineattasjé i
Tyrkia, og Tyrkia er jo den nest
sterkeste flåtemakt ved det annet
innhav, som grenser opp til Russ-
land i vest. Han satt i Ankara til
1943, da han ble hjemkalt for å
forberede Russlands deltagelse i
oppbyggingen av F.N. Han var
også Russlands delegerte ved
Dumbarton Oaks-konferansen,
hvor F.N. ble planlagt og hvor
prinsippet om Russlands veto-
rett for første gang ble disku-
tert. Han var likeledes delegert
ved San Fransisco-konferansen,
hvor F.N.s statutter ble vedtatt,
og deretter var han ambassadør
i Aten.

Forts. side 6

rådet.
Ole F. Harbæk

Kristian Hansson

Denne utnevnelse og dette
rundskriv presterer Harbæk mens
restene av de norske stridskrefter
ennå streid sin håpløse strid
ved Narvik — og konge og re-
gjering gikk i Tromsø og ventet
på skipsleilighet.

Redaktør Fanebust innstilte
frivillig sin avis samme dag det
ble innført tysk sensur.

En dag i juli 1940 fikk han
Forts. side 6.

Herfang i Bergen

I Snorre leser vi om de gamle vi-
kingekongene som for i Austerveg og
i Vesterveg at «dei turvte strandhogg»
Eller at dei «gjorde stort herfang.»

Kongen og kongmennene var jo for
gjæve karer til å ernære seg ved eget
arbeid, derfor måtte de holde trøler,
gjøre strandhogg eller skaffe seg skatt
land.

Senere har en ordnet seg med inn-
tektsskatt og formuesskatt og pro-
gressiv skatt, omsetningskatt og luk-
susskatt og renteskatt, brennevinns-
skatt og ølskatt og bilsinskatt og
vinskatt, tobakksskatt og eiendoms-
skatt og flyskatt og byskatt. Og
nå har ikke leserne pust til flere
skatter i ett renn! men der er frem-
deles assortert utvalg å ta av. Dess-
uten kan det gjøres på andre, mer
valgfrie måter, f. eks. at en kjent
og aktet bergenser fikk sin splinter-
nye amerikabil beslaglagt av politiet
— til inntekt for staskassa — hvilket
trenges mer og mer! (Leggmerke til
at en er begynt å sløyfe den ene t-en
i staskassa! — etter at det meste går
til komiteer, kontroll og trykksaker).

Vår gode bergenser hadde ikke
nøye nok overholdt alle 367 nynorske
fyresegner for bilimport, og vedtok
derfor forelegget.

Bilen hadde nummerskilt 0—79 for
strandhogget. Nå er den igjen å se
i Bergens gater med gult nummer-
skilt 15000 — H. Den er altså kommet
i hærens hender, på gammelnorsk her-
fang, på nynorsk hærverk!

Det har vakt en viss oppmerksom-
het at den kjøres av fungerende gene-
ral, og det påstås at denne ikke er
begeistret for måten den er skaffet
til vele på, selv om han personlig ikke
er implisert i herfanget. Hadde den
vært ærlig bekommet og redelig be-
talt, vilde han ha følt seg ganske an-
nerledes vel i den.

Og nå forlyder det at bilens opp-
rinnelige eier arbeider med å få inn-
drainga opp til fornyet behandling,
så skiltet kan enda en gang komme
til å skifte kulør,

«Arbeiderbladet» og sabotøren Haukeli fortsetter sin propagandaløgn

Den såkaldte «Tungtvannsfilm» er en bevisst forvrengning av de faktiske forhold

Ikke en liter tungtvann ombord på den senkede ferje.

Knut Haukelis «heltegjerning» som førte til at 28 mennesker omkom — en forferdelig kynisk handling

Svaret fra Knut Haukeli,
mannen som senket Tinnsjø-
ferja «Hydro» den 20. februar
1944, som Arbeiderbladet bringer
den 18. ds. som sannhets-
bevis for den berømmelige så-
kalte «dokumentar»-film

«Tungtvann», er på alle punk-
ter ikke riktig. De sanne for-
hold er helt annerledes, de er
forferdelige og beskjemmende
for de skyldige og deltagende.
28 mennesker mistet livet med
ferjas undergang, og alt til in-
gen nytte!

Kanskje har Haukeli trodd
dette han nu forteller oss, den-
gang han i nattens mulm og
mørke anbrakte sprengladnin-
gen ombord på ferja. Men nu
foreligger andre offisielle opp-
lysninger og han burde da vite
bedre og ikke fremkomme med
uriktig påstand. Dessuten
hadde hans medarbeider ser-
sjant Syverstad, sabotasjele-
delsens forbindelsesmann uten-
for Rjukan, allerede dengang

I anledning «Arbeiderbladet's» angrep på vår artikkel i
Mai» nr. 1 1950 om filmen «Tungtvann» og senkningen av ferja
«Hydro», har vi forelagt spørsmålet for den sakkyndige, sit-
ingeniør, konsul E. Schoepke, Gvarv.

I herr Schoepke's svar som vi herved gjengir, avslører en
fullstendig Arbeiderbladets forsøk på å lage glorie over storsa-
tøren Haukelis senkning av Tinnsjøfergen «Hydro». Han skriver
at «de sanne forhold er forferdelige og beskjemmende for de
skyldige og deltagende.»

Om filmen «Tungtvann» sier han, at den er uriktig på
punkter.

«Dessverre foreligger så meget skryt og løgn og fortellser om-
kring Tungtvann at det er vanskelig for ikke innvidde å gje-
nomskue det hele,» sier herr Schoepke — i den artikkel vi h-
ved gjengir.

telegrafert andre meddelelser
til London. Også tungtvannpro-
duksjonens driftsbestyrer på
Vemork, som aftenen før at-
tentatet kom i forbindelse med
sabotørene, kunne ha gitt ham
andre opplysninger.

I EN VITNEFORKLARING
FOR OSLO BYRETT I 1947 har
en av Hydros direktører bekref-
tet at der ikke var ferdig tungt-
vann ombord på den senkede fer-
ja. I filmen vises to jernbane-

tankvogner med tungtvann som
under tysk politi-bevoktning ble
ges ombord på ferja. Og i
handelsråd Thore Bøye, som i
1943—44 var medlem av den
senkningen ansvarlige Anglo-
Norwegian Collaboration Cot-
tee i London, har dertil i Aft-
postens kronikk 28.10.1947 på-
delt at Tinnsjøferja sank på
grunn av «en mystisk ekspe-
sjon» og 16.000 liter tungt vn
gikk samme vei.»

NU HAR HAUKELI I SITT
«SANNHETSBEVIS» redusert
tallet og skriver: «Det var ca.
10.000 liter tungtvann ombord av
forskjellig konsentrat. Av dette
var om lag 700 kg. høykonsen-
trat». Dette er i seg selv tøv.
Tungtvann er tyngere enn almin-
nelig vann, som navnet tilkjenne-
gir. Hvis det var ca. 10.000 liter
tungtvann ombord må dette ha
vært ca. 11.000 kg. Men hvis
ikke alt var ferdig konsentrert
tungtvann, men en del kun «høy-
konsentrat» som altså også inne-
holder andre bestanddeler, må
dette bli ennu mer enn 11.000
kg. Vil han innbilde publikum-
met dette? Eller tar han det ikke
så nøye med offentlige uttalel-
ser?

PÅ TILSVARENDE MATE
kunne en si at Hydro til enhver
tid har mer enn 160 millioner
kg. tungtvann på lager. Mjøsvatn
inneholder nemlig så meget tungt
vann. Intet forstandig menneske
kan påstå at Hydro har og dis-

Forts. side 6

Påskeandakt:

Jesus lever

Jesus fra Nasaret fikk i sannhet erfare at utakk er verdens lønn.

I tre år hadde han vandret omkring som en fattig, ulønnet legpredikant. Han talte Guds ord på en så enkel og dog så dypindig måte, at alle undret seg. Mange utbrøt: «Som han har intet menneske talt». Men han gjorde mere enn å tale: Han helbredet alle de syke og akrepelige, som kom til ham.

Det er herlig å tenke på at Jesus lever, og at han fremdeles er den store læge, som både kan og vil hjelpe oss — selv når våre ellers fremrakende læger intet formår. Han vil læge selv det dypeste hjertesår.

Ved sin virksomhet gikk Jesus imidlertid den jødiske geistlighet i nærings. Prestene hatet ham derfor som pesten. De kalte ham hånlige for «tolderes og synders venn». Han tok prestenes sjikane med ro, ti han både var og er toderes og synders venn. Han reddet dem, som prestene ville stenet (— bl. a. de såkalte «romertøser»).

Tolderne arbeidet i den romerske okkupasjonsmakts tjeneste. Jesus omgikk dem som venner, og utvalgte endog en tolder til disipler og evangelist (Matteus).

Intet under at de, som følte seg foraktet og forfulgt, søkte han til Jesus fra Nasaret, som ikke fordømte dem.

Men overfor prestene var han ikke mild: «Ormeyngel» sa han «dere har Djevelen til far. Hvorledes skal dere

kunne unnfly den kommende vredes dom».

Jesus lever. «Han er igår og idag — ja, til evig tid den samme». Han skal aldri dømme anderledes enn han gjorde, da han legemlig vandret her nede.

Men tenk om Jesu saga var avsluttet langfredag — med hatets seier over kjærligheten — Lagnens seier over sannheten, og dødens seier over livets krefter. Da ville alt vært bare mørke og håpløshet.

Men Gud skje lov:

«Jesus lever, graven best.

Han stod opp med guddoms velde. Trøsten står som klippen fast, at hans død og blod skal gjelde. Lyset blinker, jorden bever, graven brast og Jesus lever».

På en gammel gravplass står to støtter. På den ene er innhugget: INTET HAP. På den andre: KRISTUS ER MITT HAP. Vi forstår straks at den ene støtten er reist på en hednings grav, mens en troende kristens støv hviler under den andre.

I hedenske land må vi den dag dag idag se og oppleve meget, som virker ubeskrivelig uhyggelig på oss. Noe av det sørgeligste er å være tilstede ved en hedensk begravelse. Det er hjerteskjærende å se og høre den håpløse sorg, som legges for dagen.

Vi kristne sørger jo også over våre kjære, når de forlater oss, og vi savner dem så usigelig sår. Men midt i sorgen og savnet har vi det trøstefulle håp at vi skal møtes igjen i de evige boliger.

Den romerske rettstat forfulgte i sin tid de kristne. Disse ville ikke bøye seg for keiserens billede, og ble derfor betraktet og behandlet som landssvikere. Men troen på Kristus ga dem kraft til å bære forfølgelsen med stille tålmod — uten å egge til opprør.

Også vi blir forfulgt for vår tro og overbevisning. Vi sperras inne bak pligtråden, men i Kristus er vi dog fri. Man tar, hva vi har, men helt fattige blir vi dog ikke, ti vi har en rik far. «Han er rik nok for alle, som påkaller ham».

Når man tar fra oss våre norske borgerrettigheter, baklager vi oss ikke, ti «vårt borgerkap er i Himmelen», og det er så meget mere verd.

De kan kaste oss ut far hus og hjem, men de evige boliger kan ingen ta fra oss.

«Og tager de vårt liv

Fraser.

Av journalist

Jeg leser i «Aftenposten»s leder 1. mars:

«Vi kan ikke lage en kaste av fanger og folk på forsorg. Her er arbeidsoppgaver nok for oss alle sammen».

Deter naturligvis rettsoppgjøret det er tale om.

Artikkelens tittel er «Rettfærdighet og forsonlighet».

Det er ikke første gang vi leser denne frasen i norsk presse i tiden etter 1945. Stort sett er det de samme ordene som har gått igjen i avisene hele tiden. Og det hadde vært utmerket, det hadde vært meget gledelig å se at norske pressefolk skriver slik hvis de bare hadde ment noe med det.

Men det gjør de ikke.

Norsk presse er såvidt meg bekjent den eneste instans — bortsett fra drosjesjåførene — som kategorisk har motsatt seg tanken om å ta forhenværende NS-folk inn i arbeid igjen. Over alt, i det ene yrket etter det andre, har man sett at NS-folk, som har sonet sine straffer, er blitt tatt inn igjen. Til og med offentlige hverv står nå åpne. Men norsk Presseforbund har for et par år siden offentliggjort en erklæring om at pressen er og blir stengt for dem som skal «gjenoppstå» i samfunnet. Denne ekstradom over alle pressefolk som har vært borti NS, gjelder visstnok den dag i dag.

Jeg skal villig innrømme at jeg taler for min syke mor. Jeg hører nemlig til den «kaste av fanger og folk på forsorg» som Norsk Presseforbund har laget. I løpet av de siste par måneder har jeg skrevet til formannen i Norsk Presseforbund for å forhøre meg om hvorvidt der var muligheter for å komme inn i journalistisk arbeid igjen. Jeg fikk ikke svar. Siden har jeg skrevet til sekretæren i Norsk Presseforbund. Jeg fikk ikke svar der heller.

Hvorfor er det da nettopp hos pressen en slik himmelropende forskjell på liv og lære? Hvorfor skriver avisene til stadighet at man må ta NS-folkene inn i arbeidslivet igjen, når nettopp de selv går i spissen for å nekte dette?

Jo, fordi pressen vet at folkets mening er den at vi skal tas opp

Riksadvokat Aulie om vår tids rå menneskejakt OG OM PRESSENS JUSTISMORD

Riksadvokat Andreas Aulie har holdt foredrag i Stavanger Juristforening om trykkefriheten og rettsspeilet.

Taleren innledet med å si at «rettsoppgjøret» var den indirekte foranledning til foredraget og vi vil spesielt anmode dagspressens enyede vinkelskrivere om å merke seg følgende uttalelse som riksadvokaten sikkert ikke ville si offentlig med mindre han fant det tvingende nødvendig:

«De gode rettsreferatene tjener rettens og sannhetens sak, mens på den annen side de uriktige og tendensiøse rettsreferater kan volde uopprettelig skade. Slike referater dreper økonomisk og forgifter mentalt. De er å ligne med justismord.»

Videre uttalte herr Aulie:

«Den danske rettslærde, professor Vinding Kruse har uttalt at fremtidens samfunn vil se tilbake på vår tids menneskejakt og personlige forfølgelse i pressen av politiske og personlige grunner, som et tilbaketog og like rått stadium som vår tid ser i middelalderens kjetterforfølgelse.»

Om dette kan det neppe herske tvil utenom pressens egen synkvervede krets. Men burde ikke for skams skyld Dansk og Norsk Presseforbund reise injuriersøksmål mot professor Kruse og riksadvokat Aulie? — Enda kan det vel en stakkert stund være mulig å vinne en slik sak? For det er ikke bare pressen som kommer til å få et lite ønskelig ettermæle. Påtalemyndigheten og Særdomstolene kan komme til å høste sin del av de sure rognebarene som en under revangsjens rus trodde skulle bli til laurbærkrans. Og en smule smittestoff kan vel være hoppet over til enkelte av de ordinære domstolene også?

Riksadvokaten var uenig med dem som mener at straffesaker ikke bør omtales i pressen, da en dermed opprettholder en viss form for gapestokk. Politiet kan ikke unnvære pressen og kringkastningen. — De generalpreven- tive hensyn heller ikke. «Men

dens altfor overfladiske referater fra rettsoppgjøret. «I den siste del av oppgjøret var det imidlertid en merkbar bedring å spore.»

Redaktør Per Thomsen takket Selmer for hans siste kompliment. Men det burde herr Thomsen ikke ha gjort, for vi kan vanskelig tenke oss at Selmer med sin kompliment om merkbar bedring sikket til Stavanger Aftenblad!

Som den ridderlige mann Per Thomsen er, veltet han skylden over på sine yngre medarbeidere som hadde for liten erfaring. — «I 1946 sto f. eks. stavangeravisene med 50 pst. nye folk i sine redaksjoner.» Men det var de eldre som hadde ledelsen og ansvaret, som komponerte melodierne og ekerserte nybegynnerne inn i rettsforfølgelsene mot hundre tusen landsmenn som hennsynsløst og kritikkløst fikk landsforræderstemplet klistret summarisk på seg under samspill mellom lovgivningens, påtalemyndighetens, pressens og domstolenes menn.

I en leder 25. februar om «Presseskikk» skrev Stavanger Aftenblad at det er ikke den enkelte medarbeider, men redaktøren som står ansvarlig for det som skrives i avisen. Dette til orientering for redaktør Thomsen!

Redaktør Lorentzen unnskyldte pressefolkene med at «også avisene lenge lå under for massepsykosen i forbindelse med rettsoppgjøret.» Men var det ikke redaktørstemmen fra London, kringkastningen og pressen som selv pisket opp denne massepsykosen som en nå skylder på for å unngå eget ansvar?

Redaktøren innrømmer at psykosen influerte på objektiviteten

Pressen så seg altså istand til å lede massen positivt men fornedret seg til å tjene den negativt.

Hvor lenge ville en holdt på med dette dersom ikke sannhetssøkere som «Trollspeilet», «§ 100» Marta Steinsvik, «Farmand» major Langeland, o.s.s. fører Erling Ueland, direktør Lorentz Vogt og flere så uselvisk og fryktløs hadde tatt de psykosedne i kragen?

Kan Norsk Presseforbund erindre med hvilke lavtliggende midler store deler av pressen — særlig de første årene — forsøkte å forsvare rettsoppgjøret mot såre berettigede angrep?

Men ettertiden vil være riksadvokat Andreas Aulie takknemlig fordi han — sin stilling mellom barken og veden til tross — har sagt hva andre burde ha sagt år og dag før ham: — «Urktige og tendensiøse rettsreferater kan volde uopprettelig skade. Slike referater dreper økonomisk og forgifter mentalt. De er å ligne med justismord.»

Også for justismord eksisterer det en lov, den heter livets lov og kan hverken klandres eller forandres.

Like vel vil vi fraråde alle våre lesere å kalle noen for justismorder. En kan så lett ta feil av personene, og selv om vedkommende skulle være kvalifisert til betegnelsen, må en eventuelt regne med å bli dømt for injurier. Dessuten heter det i «Tusen og en natt» at hver den som gjør ondt har straffens ånd i sin egen samvittighet. Og i evangeliene at de har selv den ånd som dømmer. Det er nok at vi åpner deres øyne og ører. — De krefter vi bare aner men ikke kjenner, arbeider videre ved sin selvkraft. Den bor i oss alle.

Har pressen følt seg presset?

Når en har hatt føling med den hårdhendte og hensynsløse måte det i stor utstrekning er gått fram på under det såkalte «rettsoppgjøret», virker det som den rene setsuppeandakt å lese Erstatningsdirektoratets A.P.-melding om framgangsmåten mot de ca. 70 aviser som har vært under «forfølgning».

«En del av disse avisene er i lagt erstatningsansvar som allerede (1) er betalt etter rent frivillig overenskomst mellom avisene og Erstatningsdirektoratet.»

«For mange avisers vedkommende er saken henlagt», og 25 av ca. 70 saker er ennå ikke be-

Hvem hadde ansvaret for den norske «militærleir» i Skottland?

E. O. Hauge retter i sin bok «Skottsk himmel og norsk jord» en voldsom anklage mot

direktoratets A.P.-melding om framgangsmåten mot de ca. 70 aviser som har vært under «forligging».

«En del av disse avisene er i lagt erstatningsansvar som allerede (!) er betalt etter rent frivillig overenskomst mellom avisene og Erstatningsdirektoratet.»

«For mange avisers vedkommende er sakene henlagt», og 25 av ca. 70 saker er ennå ikke behandlet. For her skal du høre: «Det er ennå en del aviser som ikke har sendt inn regnskap fra okkupasjonstida.» !!!

Det forekommer oss at denne melding kommer som en indirekte bekreftelse på hva generalkonsul Harsem skrev i boken «Utrolig men sant», for halvannet år siden:

«Pressen i dette land synes kort sagt å være «under påsen». Formentlig er det frykten for å komme i landssvikpolitets klør, hvis man er for frimodig, som tilsier denne holdning? Muligvis kan en også her finne en forklaring på at det går så sent med oppgjøret vedkommende avisenes økonomiske ansvar. Det har sine vanskeligheter å føle seg fri når en har et Damokles-sverd svingende over nakken.»

I denne sammenheng minnet Harsem om at f. eks. Aftenpostens første «silkefronts»-leder så dagens lys i juni 1948. Den ble oppgitt å være skrevet av sjefredaktør N e s s e allerede i 1945. Det tok altså hele tre år for den søkkrike Aftenposten å vinne sine meningers mot og trykke hva en anså for rett og skjel. Men så påstås det også at Aftenposten slapp med en inndragning på kr. 180.000,—. Og dersom det tallet er riktig, må en vel kunne karakterisere summen som bare en lommeskilling i forhold til okkupasjonsårenes millionrulling der i gården?

Med det samme vi har pressen på tråden kan vi ikke dy oss for å minnes den fyren som tidlig under okkupasjonen krabbet seg inn i en avisredaksjon og jonglerte der inntil «frigjøringen». — Da ble han redaktør i en avis tilstrekkelig langt unna, og der har han da agert snovelljessing med spesialnasjonal holdning.

Da han forhåpentlig er såpass begavet at han kjenner seg sjel igjen, finner vi det overflødig å nevne navn så sant han opptrer anstendig for ettertiden. I motsatt fall er det vår kjære plikt å ta fikenbladene fra ham — ja, også fra andre.

«Han er rik nok for alle, som påkaller ham».

Når man tar fra oss våre norske borgerrettigheter, beklager vi oss ikke, ti «vårt borgerkap er i Himmelen», og det er så meget mere verd.

De kan kaste oss ut far hus og hjem, men de evige boliger kan ingen ta fra oss.

«Og tager de vårt liv gods, ære, barn og viv La fare hen — La gå De kan ei mere få. Guds rike vi beholder»

Det evige livet kan ingen ta fra oss, ti Jesus lever, og vi med ham til evig tid. Dette er påskedags herlige budskap.

Så har da også vi fortulgt all grunn til å snakke hverandre GOD PASKE i Jesu velsignede navn.

S.

Presseforbund. Jeg fikk ikke svar der heller.

Hvorfor er det da nettopp hos pressen en slik himmelrope på forskjell på liv og lære? Hvorfor skriver avisene til stadighet at man må ta NS-folkene inn i arbeidslivet igjen, når nettopp de selv går i spissen for å nekte dette?

Jo, fordi pressen vet at folkets mening er den at vi skal tas opp igjen. Avisene skriver simpelt hen for å snakke folk etter munnen.

Pressen sier seg å være opinionsskapende. Alt tyder imidlertid på at den tvertimot er opinionsskapt.

La oss få slippe fraseflommen og heller se at avisene går foran med et eksempel.

Da skal vi tro på dere.

Journalist

Sorenskriver Sig. Jensen og Hannevig-gruppen i Vinjesvingen

Hr. politibetjent Aasulf Holthe.

Vi har med interesse fulgt Deres heroiske kamp for å skaffe frem i dagens lys noe av all den uhumskehet som vi har opplevet etter krigen og som det ser ut til at visse myndigheter ikke synes det er så nødvendig å få frem.

En Oslo-avis hadde en utsendt medarbeider nede hos Dem og av de uttalelser som De ga til ham omkring de ting som De hevder at myndighetene helst vil holde skjult kunne vi ikke oppdage at De hadde tatt med den halvkvedede vise som De var foranledningen til ble omtalt i noen nummer i bladet «Varden», Skien for en tid siden. Vi sikter til Deres artikler vedkommende sorenskriver Sig. Jensen, tidligere Telemark, nu visstnok i Vestfold. Det var en høyst oppsiktsvekkende sak og vi er forbauset over at De ikke har den med.

De hevdet som bekjent først i

Det tør også være på sin plass å spørre hvor mange av de erstatningspliktige avisers ansvarshavende en har fangalet, osv., osv., slik som skikk og bruk har vært?

— Hva mener f. eks. landssvikdommer, h.r.advokat Elliv Moe, Lillehammer?

en artikkel at Sig. Jensen hadde igangsatt etterforskning i 1940 mot den nu kjente Hannevig-gruppen i Vinjesvingen. Såvidt vi forstod Dem måtte hans opptreden være klart straffbart etter pgf. 86. Sig. Jensen uttalte seg til slutt i avisen og såvidt vi kunne forstå innrømmet han de faktiske forhold i Deres anklage. Da De imidlertid gikk hardere på ham kom han i en ny artikkel i bladet med den usedvanlig oppsiktsvekkende opplysning at han hadde tillatelse til etterforskningen av statsadvokat Cappelen. Det var nu ganske klart at herr Cappelen måtte rykke ut med ett ja eller nei. Men tross den nøyeste granskning av avisen fant vi intet.

Det ble plutselig dødens stillhet om saken. — Synes ikke De herr Holthe at publikum har krav på å få vite om Cappelen hadde gitt en slik tillatelse. Og i tilfelle vil vi også vite i hvilken egenkap Cappelen hadde anledning til å gi en slik uttalelse og hans begrunnelse. Hvorfor er denne sak ikke med i Deres øvrige. Gikk De dengang også med på å dysse ned denne saken?

Da vi vet at De er meget skrivekyndig tør vi be Dem gi oss Deres fremstilling av saken.

H.

til laurbærkrans. Og en smule smittestoff kan vel være hoppet over til enkelte av de ordinære domstolene også?

Riksadvokaten var uenig med dem som mener at straffesaker ikke bør omtales i pressen, da en dermed opprettholder en viss form for gapestokk. Politiet kan ikke unnvære pressen og kringkastingen. — De generalpreventive hensyn heller ikke. «Men på den annen side vil en hensynsløs reportasje sette rettssikkerheten i fare. Og det er selvsagt uriktig av en avis bare å offentliggjøre siktelsen eller tiltalen, som om det skulle være et konstatert faktum at gjerningsmannen hadde forbrutt seg som påstått. I England er det strengt forbud mot denslags reportasje.»

Og vi kan legge til at under «tattsoppgjøret» er det i den norske dagspresse blitt syndet uhyggelig grovt nettopp på dette punkt, i forbindelse med at en har «glemt» eller av «plasshensyn» unnlatt å offentliggjøre hvilke siktelsener og tiltalepunkt vedkommende er blitt frikjent for.

Det er fortjenstfullt av riksadvokaten å si så tydelig fra om dette i juristforeningene i Trondheim, Bergen og Stavanger hvor pressens menn var innbudt. Men det kjedelige er at det først skjer i 1949. Når en mann i herr Aunes ansvarfulle stilling først er klar over dette utilbørlige forhold som enkelte presseorganer ha drevet planmessig, burde han meget tydelig ha sagt fra om dette allerede da han høsten 48 overtok embetet etter sin forgjenger, som vel hadde vært på å angi tonen?

Og det er meget beklagelig at de ikke innen Presseforbundets rekke har vist seg å være den eneste mann med klarsyn og myndighet til å si sine standarder de nødvendige pauli ord. Er norsk presse noen gang vært så tappfull av skrivekarle og så kåltom for menn?

Høyesterettsadvokat Trygve Viller understreket at han i 49-år ikke hadde merket en større friksjoner mellom retts og pressens menn. Men med dette mente å ville at pressen kunne unnskylde seg med at rettens menn var iklagt stort bedre, de heller, fremgikk ikke av referatet.

r.saksfører Georg Selmer uttrykte kritikk mot pressen for

Redaktøren innrømmer at psykisk kjenner, arbeider videre ved kosen influerte på objektiviteten sin selvkraft. Den bor i oss alle.

Hvem hadde ansvaret for den norske «militærleir» i Skottland?

E. O. Hauge retter i sin bok «Skottsk himmel og norsk jord» en voldsom anklage mot de militære ledere.

«En bok som krever svar. — Angrep på forholdene ved våre militærleirer i Skottland», satte Morgenbladet som overskrift på en anmeldelse av E. O. Hauges bok «Skotsk himmel og norsk jord», som utkom umiddelbart etter at den tyske okkupasjon var slutt. Anmelderen, det kjente merke J. S., sier om boken: «Det er en hanske kastet til den militære ledelse og krever et svar.»

Og i boken heter det: «Soldatene ble behandlet som fenhoder. Det var aldri et oppmuntrende, forståelsesfullt ord. Bare kjeft, kalbas, mulker og mere kjeft. Derfor ble det misnøye, bitterhet og streiketrualer. Soldatlivet i Skottland var et fordommende latmannsliv. Det ble aldri gjort noe forsøk på å forklare hva som foregikk. Hver eneste soldat kom som frivillig til brigaden, de var ivrig etter å gjøre en innsats i krigen. Uforstandlig ledelse gjorde at interessene forsvant etter hvert og ble erstattet av likegyldighet». — Et annet sted skriver forfatteren: «Noen så selvmord som den eneste vei ut av elendigheten. Selvmordene syntes ikke å gjøre noe inntrykk på høyeste hold. Det må være rart å tenke på at Den norske brigaden kom gjennom denne krigen med flere døde for egen hånd enn for fiendens kuler.»

Når man som supplement til dette leser general Flaichers «Etterlatte papirer», som i 1947 kom ut på Tønsberg Aktietrykkeris forlag, får man et underlig inntrykk av forholdene i heltanens leir. Flaicher er varsom og vil nødig si for meget, men følgende fra hans bok s. 180, er illustrerende:

«Da professor Holst, som var blitt utnevnt til oberst og sanitetsjef under kampene i Sør-Norge, kom til London i november 1941, bragte han med beskjed, at folk hjemme i Norge stolte på den norske hærledelse i Storbritannia og

gjern ville tilsi sin lojalitet. Det var tidligere kommet flere slike rørende hilsener, og de som bragte dem ble takket, men samtidig anmodet om ikke å si eller gjøre noe, som kunne gjøre forholdet mellom H. O. K. og regjeringen vanskelig. Professor Holsts uttalelser var midlertidig bragt fram til enkelte regjeringens medlemmer, og det var tydelig at disse fant det uheldig at det ikke var regjeringen som alene — mest etter kongen — fikk tilsagn hjemmefra om folks tillit. For mitt vedkommende var jeg klar over at jeg fra det øyeblikk var i faresonen.»

Les selv videre i general Flaichers «Etterlatte papirer» for det er til å få forstand av.

Hva han skrev og hva E. O. Hauge skrev, har ikke fått noe svar. Det brukne gamers menn har sørget for det og stoppet munnen på selv de trossigste med en medaljeregner av den annen verden, samtidig som deres hånagane menn fikk anorer og titler vel beregnet på, at forfølgeligheten aløver kritikken.

Men folket? Vi tenker ikke på de titusener, som av det nyoppdukkende herrefolk ble satt i konsentrasjonsleirene, som tyskerne etterlot seg, men på mannen i gaten. Han strever i dag for å få legeattest for å slippe fri fra militærtjeneste. Han har sett litt av evnelsheten og kamerateriet. Hvem skal så i denne hyperteknikkens tidsalder betjene våpnene? De preventive Tysklands-brigader er ankermennene, hjemmefronten karakteriseres som gjemmemfronten, og den forutseende utenriksledelse kaster Lange blikk vestover, — mens båten ligger klar for evakuering av dagens menn. Hyggelige utsikter, ikke sant, for alle oss, som må bli hjemme for å ta styrtet en gang. —

«8. MAI»

Kristiansund N.

Box 41

Utgiver og redaktør

Nils Vikdal

Forretningsfører

Per Kvendbø

Kontor: Fløyveien 25 — Telefon 1330

Abonnementspris kr. 12.— pr. år

En ti årsdag.

Vi nærmer oss 10-årsdagen for avslutningen av kappløpet om Norge, den 9. april 1940, da tyske tropper besatte landet fra Halden til Narvik. Det var en smertens dag for alle, som tenkte norsk og for hvem landets frihet var en helligdom. Men den kom ikke helt uventet, og det hadde ikke manglet på advarsler. Mange lot seg lulle i søvn under forsikringene om den forutseende utenriksledelse, og enda flere trodde å kunne redde seg ved en høyst subjektiv fortolkning av nøytralitetsplikten. Alt dette hjalp like lite som den kampvilje, som de norske soldater viste, da de ble kalt til forsvar av landet — kalt av dem, som få år i forveien hadde båret det brukne geværs merke og som hadde forsvoret alt forsvar av fedrejorden. Vi skal ikke rippe opp i sårene, dertil er de ennå for vonde. Vi skal heller ikke gå inn på en nærmere analyse av årsakene, dertil er det historiske materiell for ufullstendig og mentaliteten for overveldende inntil den dikteriske frihet og fortelsene. Vi får nøye oss med å la historien tale.

Ti år er gått — derav fem under okkupasjonens åk, en okkupasjon som dog ved skjebnens gunst ble mindre hard enn vi kunne ha ventet. Vi var et hærtatt folk med sterkt understrekte plikter, og de som savnet evnen til å forstå det, gjorde forholdene værre til skam og skade for oss alle. Mange synes allerede å ha glemt disse årene, år i gjensidig frykt, år i en ustanselig pine for dem, som måtte ta ansvaret for folkets ve og vel. Men noe, som ikke er glemt, er de fem årene som kom etter. Da okkupasjonen omsider ble hevet og tyskerne i mønsterverdig orden innskipet seg for å vende tilbake til sitt eget mishandlede og overvunne fedreland, da begynte for alvor borgerkrigen i Norge og den varer ennå. Store deler av befolkningen ble pisket opp til en rus, som var en underlig blanding av begeistring over den nye vestbetonte frihet og et forfølgelsesraseri mot dem, som hadde påtatt seg landets indre styre i okkupasjonens år. Og resultatene kjenner vi: Begeistringen ble etter festmånedene avløst av lede, frykt og mistro, mens forfølgelsesraseriet resulterte i titusener på tituseners fengsling og dom, i mord og selvmord, i oppløsning av familier, ruin for mange og en nagende frykt for fremtiden.

Midt i dette lever vi alle idag — ikke bare de forfulgte, de dømte, de innesperrede, hvis talsmann vi forsøker å være under harde vilkår — men hele folket. Det var så vakkert, lovet folkene en tid fri for frykt og nød, fri for sult og tårer. Men er disse løfter oppfylt? Enhver, som våger å ha en mening, kan selv svare på dette, selv om det kanskje bare blir en hvisken ut i ensomheten, for at naboen ikke skal høre det.

Skulle ikke tiden snart være inne til et kommandoord: Retning midtad! Eller for å minne om svenskekongen Gustaf Adolfs ord til hans eget folk i harde tider: Vårar svenskar. — Vær norsk, søk enighet om det som tross alt er felles, glem hatet og forkjetringen. Vi skal være de første til uten baktanke og på ellers like vilkår å rekke hånden til forbrødring. Ti år i fornedrelse skulle vel være nok for oss alle, særlig når landet etter alt å dømme går mot nye

Cally Monrad.

Av Helge Grønstad

Så nådde døden også Cally Monrad. Et av de rankeste og mest høyvirdige mennesker vårt land hadde å vise. Et gudbenådet kunstnersinn, — i instens glød for kunstens mål, men til samme tid ydmykt overfor kunstens krav, fylt av menneskelig varme og av en medfølelse med alt levende som bare en rik og ren sjel gir mulighet for å kunne vise. Et menneske som gjennom sine store evner spente over vide områder, som selv visste hva hun dudde til og som i et langt liv var trofast mot sin oppgave. Et menneske, harmonisk og stillfarende i all sin ferd, men som midt i en hardkokt realismens tid evnet å holde idealismens fane høyt og som hadde det som er grunnbetingelsen for all menneskelig storhet, sine meningers mot. Et menneske som bragte rikdom til mange.

Det er et stort menneskes misgjebne å dø i en liten tid. Å måtte si farvel når et samfunns ufunderte og ukontrollerte trang til hat og hevsn forrykker all evne til objektiv og normal vurdering, når affekten avløser tanken og øynene synkverves i en slik grad at det sletter ut perspektivet.

Den skjebne ble Cally Monrads. Som så mange andres.

Det får være hennes trofaste venners trøst at sannheten gjennom alle tider tilslutt har evnet å klarne den mørkeste uforstand og å tine de frosne følelser. Den dag vil nok også engang rinne da den norske almenheten forstår hvilket stort og godt menneske vi mistet ved Cally Monrads død. Vi som hadde den sære og den glede å stå side om side med henne i de siste kampens år, vi vet det allerede.

Med norsk presses opptreden

hendes Hjemegn sang, og hun kunde digte af karsken Bælg, mærkeligt naturrene Vers.

Allerede 19 Aar gammel debuterede hun under almindelig Opmærksomhed som Romance-sangerinde i det daværende Kristiania, men hendes Beundrere fulgte, at der også var store dramatiske Evner gemt i Pigen med det lidenskabelige Ansigt og det uregerlige Haar. Hun kom til Dresden og studerede hos berømte Lærere som Orgeni og Frau von Schuch-Protzen.

Norge havde jo ikke som Sverige og Danmark nogen egentlig Operascene, men man maa indrømme, at man gjorde noget for at skaffe den nye Stjerne Arbeidsmuligheder. I 1903 debuterede hun som Grethe i Humperdincks Opera «Hans og Grethe». Andre Operaer ble sat opp af Hensyn til hende, men man kan dog forstaa, at Arbeidsvilkårene ikke kunde tilfredsstille hende — og hun drog til Stockholm, til København og til Tyskland, hvor hun i en Aarrække var stærkt beundret. Bl. a. sang hun under flereaarigt Engagement ved Berlins Hof-Oper alle de store Partier: Carmen, Butterfly, Nedda, Geisha, Mimi, Eurydike, jo, hun var en virkelig Stjerne.

Hjemme skulde hun dog gøre størst Indtryk som Skuespillerinde. Hendes Gæstespil paa Nationaltheatret i 1926 som Jeanne d'Arc i Bernhard Shaws Skuespil var en af hendes Livs Triumfer.

Som optrædende Kunstnerinde var hun dog nok størst som Romancesangerinde og Tolker af nordiske Folkesanger. I denne Egenskab gav hun ogsaa i København gennem Aarene en lang Række Konserter, — den sidste vel saa sent som i 1937 — og Lykke gjorde hun altid. Hvor hun færdedes havde hun en Menighed.

Men ogsaa Digterkilden fra Barndomsaarene blev ved med at springe. Først i 1913 udgav hun sine første «Digte», men da var hun ogsaa en moden Kunstnerinde, for hvis kunstnerisk tøilede Lidenskab Kritikken

Forts. side 5

REFLEKSJONER

BLI IKKE OPPSKAKET,

sa den berømte amerikanske atomforsker, professor Urey forleden, for når det kommer til stykket, er jo jorden bare en av de mindre planeter. Men — langs hele den norske kyst ble allikevel befolkningen oppskaket, da sildediktatoren Kårbe forleden dekreterte: Ikke en sild må tas opp av sjøen fra 12. til 22. februar. Og når så den 22. februar kom, tok uværets guder fatt og forlenget landligget, mens sjøen den hele tid har kokt av sild og der etter sigende er millioner av mennesker i forholdsvis nære naboland, som lever i sult og nød. Våre stats sosialister skriker opp om kapitalmaktens brutalitet, når det fortelles, at Brasil fyrer med kaffe og U.S.A. brenner hvete og destruerer poteter for å beskytte prisene på verdensmarkedet. Men hva er det så sildediktatoren i Bergen gjør? Han lar silden koke i sjøen, slik at forargelsen koker over hele landet, og det gjør han for å holde prisene så høyt, at silden er blitt en luksusartikkel hjemme og drevet så høyt i pris på utemarkedet, at Russland, Sverige, England, Tyskland og ennå flere land for full fart bygger ut sine sildediskeflåter. Vi har kunnet fiske det femdobbelte kvantum, sier fagfolkene, og vi kunne ha fått markeder, men kanalene ut til disse er stoppet igjen av en skjemaflom, som trosser all fornuft, mens vi herhjemme rent ut må tigge oss til noen kilo hos vår fiskehandler, mens vi snur og vender på våre kinesiske småpenger og — velger kjøtt i stedet. Har vi ikke lov til å spørre: Er det vi eller er det herr Kårbe og likesinnede, som er spritrende gal?

OG MENS VI BESKJEFTIGER OSS

med denne form for galskap, kommer vi uvilkarlig til å tenke på jernverket, det kjempemessige Statens jernverk, som kommer til å koste hver levende sjel her i landet omkring 300 kroner i første omgang — hvis vi da slipper med det — og så millioner på millioner i underskudd, når driften engang begynner. Vi har allerede fått forvarslene. Flere svenske bedrifter i jern- og metallbransjen — bedrifter som ledes av folk som forstår seg på tingene — er begynt å redusere og permittere arbeidsstyrkene, et usvikelig tegn på fallende konjunkturer. Samtidig foreligger der uttalelser fra den svenske jernverksforening om, at Europa snart får overskudd på jern og at konkurransen derfor vil bli voldsom hard — til glede for konsumentene, men til innbitt dragkamp mellom

produzentene, hvor bare den beste vinner. Det kan bli både arbeidskriser og produksjonskriser, mens den norske stats Jern-Klondyke nordpå reiser seg i all sin velde under sorgløshetens ledelse. Det heter, at man kan samle glødende kull på sin nestes hode. Nå ser det ut til at det vil fosse glødende jern over stats sosialistenes hode — hvis da jernverket noen gang kommer så langt, at jernet gløder. Her nytter det ikke å spekulere i en imperialistisk krig, for kommer den, vil noen flyvende festninger etstedsfra i null komma tre legge hele dette dårskapens slott i ruiner. Amerikanerne vil i hvert fall ikke ofre en dollar for å hindre dette, da de har jern nok selv og vet hvorledes et jernverk skal drives.

VI SNAKKET OVENFOR

om våre kinesiske småpenger. Ja, verkstallende direktøren i A/B Trafik-restauranger i Stockholm har dekretert, at norsk valuta ikke må mottas som betaling i Sverige. Nei, når vi har stelt oss så ilde, er det ikke å undres over at det går galt. Og dette til tross for at vårt arme land i kommende år skal få 67,1 millioner dollara i Marshall-hjelp. Det må være noe som ikke stemmer her. Tenk bare på det arme Finland, som ble lemlestet og utarmet i to kriger og som nå i nesten fem år har sendt på løpende bånd krigsskadeerstatning til sin mektige og griske nabo i øst. Finland har gjenreist sine næringer og sine byer, Finland har likvidert rasjoneringsene, Finland har allerede tilbaketrukket forsakelsen og nederlagets vel.

Er det ikke slus, det heter? Og det skjer, mens vi står med hatten i hånden i rekken av stats sosialistiske supplikanter og tror at en turistinvasjon fra dollarimperiet skal kunne redde eksperimentstaten fra økonomisk og åndelig bankerot. Vi har lyst til å si med redaktør Anders Olsson i Mora: «Vi står inte med mössan i hand och tigger pengar av dollarturisterna. Vill inte utlëndigarna ta oss som vi är, så kan vi väl undvara dem». Men da måtte vi nok sette mössan fast på hodet og ta et nytt hull i livremmen, mens fritidsproblemet og feriementaliteten fikk utstå, inntil vi igjen ble herrer i vårt eget hus.

MENS VI ALLE GRÄNER I TINDINGENE

under dagens bekymringer, vandrer kommunistenes femtekolonne fremover ad uransakelige stier. De kamuflerer tid om annen sin ferd ved å vekke oppmerksomhet gjennom små huslige scener a la Lövlin—Furuboth, men deres virksomhet øker i styrke etter stadig planer, utdelt i den

dømte, de innesperrede, hvis talsmann vi forsøker å være under harde vilkår — men hele folket. Det var så vakkert, lovet folkene en tid fri for frykt og angst, fri for sult og tårer. Men er disse løfter oppfylt? Enhver, som våger å ha en mening, kan selv svare på dette, selv om det kanskje bare blir en hvisken ut i ensomheten, for at naboen ikke skal høre det.

Skulle ikke tiden snart være inne til et kommandoord: Retning midtad! Eller for å minne om svenskekongen Gustaf Adolfs ord til hans eget folk i harde tider: Vårar svenskar. — Vær norsk, søk enighet om det som tross alt er felles, glem hatet og forkjetringen. Vi skal være de første til uten baktanke og på ellers like vilkår å rekke hånden til forbrødring. Ti år i fornedrelse skulle vel være nok for oss alle, særlig når landet etter alt å dømme går mot nye uværstider, hvor det er bruk for hver kvinnes og manns hånd og ånd. Vi kommer med disse forsoningsviljens ord midt under hånen og forfølgelsen, ikke av unnfallenhet og feighet, men fordi det er noe som er mer verd enn selvrettferdighet og indre oppgjør, og fordi det er på tide at vi fylkes om landets velferd og fremtid.

Vi går inn i de nye tiår med bange anelser for land og folk, men også med den særligste vilje til å gjøre det beste ut av en vanskelig situasjon — denne gang som engang før. Dette er åpen tale og vi ber om at den må bli mottatt som sådan.

Pressen under okkupasjonen

Ingen fast motstandslinje

I Magnus Jensens Norgehistorie II side 616 står det om pressens stilling under okkupasjonen følgende:

«Pressen stod allerede på forhånd under streng censur. Nå ble en rekke aviser stoppet, og presset på de andre ble stadig sterkere. Pressens menn greide aldri å skape en organisert motstand og fant heller aldri noen fast motstandslinje. Redaktører og journalister prøvde å skrive mellom linjene, men de klarte aldri som den danske presse å sette en skarp grense mellom det som var påtvunget propaganda og det som var avisens eget stoff».

Norsk Presseforbund har tatt til gjennmæle mot denne uttalelse og sier, at dette er et fortegnet bilde og at det var nettopp den organiserte motstand som førte til at den nazistiske presselov som var gitt i februar 1942 aldri ble satt i verk — vel den eneste sambandslov som på grunn av motstand fra dem den gjaldt ikke ble satt ut i livet. Sammenlikningen med den danske presse er misvisende, da Danmark inn- til august 43 bare hadde frivillig kontroll ledet av et utvalg av deres egne menn i samarbeid med UD's pressetjeneste, mens vi hadde presseudvalget, tysk civil og militær censur.

Leif Blichfeldt behandler dette emne i en artikkel i «Journalisten» nr. 1, 1950 og skriver bl. a.:

«Forevrig er jeg enig i den alminnelige karakteristikk som for-

fatteren gir, at der ikke var noen organisert motstand og at det ikke fantes noen fast motstandslinje. Vel var det motstand mot sambandet, og det kom en organisert understøttelse av ledige journalister — ære være Røgeberg m. fl. for det. Men hvor var den faste linjen som skulle holdes overfor NS og tyskerne? Hvor var den kontakt avisene ut- over landet trengte høyly i de mange vanskelige situasjoner de kom opp i? Man vet i dag at hver avis fant fram til sin egen linje, at denne linje var fast og at avisen gikk inn med flagget til topps. — Jeg tror det kan forsvares å si, at den organiserte motstand manglet. For tilfellet av en ny krig og en ny okkupasjon bør presseorganisasjo- nene på forhånd søke å trekke opp en linje — og under okkupasjonen må ledelsen i NP sørge for informa- sjoner til pressen utenfor Oslo».

Hertil skal vi som inside information bemerke, at når sambandsloven ikke ble satt ut i livet, skyldes det først og fremst den mann, som var satt til å gjennomføre den og som saboterte den etter de beste oppskrifter. De fleste NS-journalister var mot den og lot den gå i glemskeboken. Den orga- nisererte motstand mot den kjente in- gen av dem noe til, og for øvrig hadde alle aviser nok med seg selv i de vanskelige tider, trengt som de var opp i et hjørne med uforstående mak- ter mot seg. — Men likesom hurtig-

Den skjebne ble Calla Monrads Som så mange andres.

Det får være hennes trofaste venners trøst at sannheten gjen- nom alle tider tilslutt har evnet å klarne den mørkeste uforstand og å tine de frosne følelser. Den dag vil nok også engang rinne da den norske almenheten for- står hvilket stort og godt men- neske vi mistet ved Cally Mon- rads død. Vi som hadde den ære og den glede å stå side om side med henne i de siste kampens år, vi vet det allerede.

Med norsk presses opptreden overfor Knut Hamsun i friskt mine, var det en utenkelig tan- ke at våre hjemlige aviser skul- le kunne våge å gi Cally Monrad den omtale som hun rettelig had- de krav på. Et par aviser bragte den tørre, kyniske meddelelse at hun var død «70 år gammel». — Det var alt.

Også i dette tilfelle måtte norsk mentalitet sikre seg en særstilling. Selv dødens alvor og høyhet klarer ikke å knekte den egenartede norske stahet. Enh ikke når en for seg selv er nødt til å erkjenne at staheten har sitt utspring i en «stemning» bygget opp på sviktende grunn- lag og med billigkjøpt lidenskap som bindemiddel. — Hverken svensk eller dansk presse fant det forenlig med sin verdighet å slutte opp i det norske spor. I begge land har avisene bragt ut- førilige nekrologer, nekrologer som har åndet av menneskelig forståelse og av trang til å kom- me virkeligheten og sannheten nær.

Bl. a. skriver Berlingske Aften- blad for 24. f. md. følgende:

«Fra Norge kommer et Tele- gram om at Cally Monrad er død — 70 Aar gammel. For man- ge vil meddelelsen vække Minder om en festlig Tid, hvor hun var en af de lysende Skikkelser. Egentlig hed hun Ragnhild Caroline, men Verden og Vennerne kendte hende overho- vedet kun som Cally. Hun fødtes som Datter af den særprægede norske Præst Peder Monrad, og allerede som Barn røbede hun et sprængfyldt Kunstnersind. — Hun kunde synge som Fosserne i

ruten skulde gå, som Richard With sa ved en anledning, så skulle avisen komme ut, det forlangte myndighetene og det forlangte leserne. Det var vel ikke for intet, at opplagene fløy i været. — Det er imidlertid intet å hovmode seg over, for noe heltemot ble ikke vist av dem, som i dag fører ordet, men det vises heller ikke i dag.

Række Koncerter, — den sidste vel saa sent som i 1937 — og Lykke gjorde hun altid. Hvor hun færdedes havde hun en Me- ghed.

Men ogsaa Digterkilden fra Barndomsaarene blev ved med at springe. Først i 1913 udgav hun sine første «Digte», men da var hun ogsaa en moden Kunst- nerinde, for hvis kunstnerisk tøjlede Lidenskab Kritikken

Forts. side 5

«Munnkurven» er grunnlovstridig og et angrep mot demokratiet

Statsadvokat Dorenfeldt er- klarte at hensikten med å for- lange fengslingskjennelse over generalkonsul Harsem, var å sette en rekke mennesker som hadde fremsatt beskyldninger mot myndighetene i fengsel.

Deretter skulle det igangsettes etterforskning for å bringe på det rene hvorvidt beskyldningene var riktige og dermed lovlige eller ikke.

Der skulle også være forbud mot besøk og brevveksling.

Påtalemyndigheten ville såle- des få et ganske lett spill, idet det under disse omstendigheter ville bli vanskelig for mange å fremskaffe og tilrettelegge sine beviser. Så skulle formodentlig sakene fremmes på løpende bånd ved at de siktede ble hentet rett fra isolasjonene i fengslet og på tiltalebenken.

I betraktning av at det er in- jurianten som skal føre bevisene for sine påstander og beskyld- ninger, kan denne isolasjon nep- pe ha hatt til hensikt å forhin- dre de fengslede i å forspille bevis.

Derimot ville de, dersom Do- renfeldts listige slagplan var lykkes i stor utstrekning blitt forhindret i å fremskaffe beviser men dette formål kan neppe være aktverdig. Ønsker man sannheten frem, så må man i all anstendighets navn også tillate at bevisene skaffes tilveie.

Statsadvokat Dorenfeldts store omhyggelig uttenkte slagplan er nu fullstendig smadret ved at lagmannsrettens kjæremålsut- valg enstemmig har funnet at det ikke er lovlig grunnlag for fengsling av herr Harsem. — Det finnes vel forøvrig neppe noen kyndig jurist som ikke på forhånd var klar over hva resul-

tioner i underskudd, når driften en- gang begynner. Vi har allerede fått forvarslene. Flere svenske bedrifter i jern- og metallbransjen — bedrifter som ledes av folk som forstår seg på tingene — er begynt å redusere og permittere arbeidstyrkene, et usvike- lig tegn på fallende konjunkturer. Samtidig foreligger der uttalelser fra den svenske jernverksforening om, at Europa snart får overskudd på jern og at konkurransen derfor vil bli vold- som hard — til glede for konsumente- ne, men til innbitt dragkamp mellom

tatet måtte bli, dersom loven skulle legges til grunn.

Det er dog en ting ved avgjør- elsen i Kjæremålsutvalget som skurrer, nemlig den ting at herr Harsem måtte avgi en erklæring om inntil saken var ferdig etter- forsket å avholde seg fra å frem- sette nye beskyldninger.

Grunnlovens § 100 bestemmer at «Frimodige Ytringer om Stats- styrelsen og hvilkensomhelst Gjenstand, ere Enhver tilladte».

Ingen domstol har rett til å forlange, eller sette som betingel- se for en løslatelse, at man av- holder seg fra «Frimodige ytrin- ger».

Det kan således kun være urik- tige og dermed ulovlige beskyld- ninger herr Harsems erklæring tar sikte på. Et sådant forhold dekkes imidlertid av straffe- loven og erklæringen må forså- vidt antas å være ganske over- flødig.

Da det er mulig at påtalemyn- digheten, med Kjæremålsutvalg- ets kjennelse som grunnlag, nu vil søke å tiltvinge seg lignende erklæringer fra alle de som var utsett til fengsling før sakene var etterforsket, bør ovenståen- de betraktninger vies oppmerk- somhet.

Munnkurv-politikken har ingen hjemmel i norsk rett og bør hel- ler ikke få det.

Følg med!

Det er mange som spør hvor de kan få tak i stortingsmeldinger og proposisjoner. Det er folk som gjerne vil følge med i hva det høye storting foretar seg og som ikke er tilfreds med hva dagspressen bringer av mer eller mindre partiinspirert stoff. Svaret er: Henvend Dem til Grøndahl & Sønn.

MENS VI ALLE GRANER I TINDINGENE

under dagens bekymringer, vandrer kommunistenes femtekolonne frem- over ad uransakelige stier. De ka- muflerer tid om annen sin ferd ved å vekke oppmerksomhet gjennom små huslige scener a la Løvlin—Furubott, men deres virksomhet øker i styrke etter sinrige planer utklekket i den nye soloppgangs land. De mønstret 112,000 stemmer ved det siste norske valg, men de har nok flere bak seg, om noe skulle hende. De lær seg kaste ut hovedderen i fagforeninger og verkstedsklubber, men de smyger usett inn bakveien og vet nok å gjøre seg gjeldende igjen. Se bare i Geta- verkens verkstedsklubb. Der møtet de 20. februar med 1192 stemmer mot sossenes 898, og det til tross for den medvind som Erlanderstyret har un- der Marshallhjelpen, som overskyller også Sverige med 34,3 millioner dollars som vern mot den kalde krigen. Kan ikke denslags få oss alle til å tenke etter? Her hjemme er maktens herrer så opptatt med å knekke og knuse NS-folkene — de mest ubetingede na- sjonale elementer — at de ikke enser de skjulte krefter, som med mul- varpens våpen undergraver selvaste Dovrefjell. Om de så våkner en ube- stemmelig dag, har de ingen annen utvei enn å borde sine seilklare skip og dra vestover, mens det hårdt præ- vede folk blir latt tilbake på ruinens. De har gjort det før for så å komme hjem på de seirendes rygg, men når det gjelder noe sånt som en lykkelig hjemkomst fra de bombesikre rum, så gjentar historien seg ikke.

Munkedamsveien 35, Oslo. Der kan De få kjøpt alle stortingsdokumenter og abonnere på Stortingstidende, som bringer stenografisk referat fra for- handlingene. Selvom Stortingstidende kommer noe NTB (noentid baketter) som følge av framskrittets tidsalder, er det godt å ha for hånden, når stortingsrepresentantene skal konfron- teres med sine uttalelser. At det ikke gjøres noe ekstra for at folk skal få kjennskap til denne kunnskapskilde, er også i pakt med den nye tid, for stemmene har statens formyndere bruk for bare hvert fjerde år.

«8. Mai»

Postgiro:
Kontor. 818 27

KAIFAS

Hvem var han? Yppersteprest i Israel i sytten år. Han var meget smart. Han hadde giftet seg med en datter av ypperstepresten Annas, og var på den måte på sett og vis blitt et medlem av den mektige Zadok-familie.

Kaifas forstod på mange måter å smigre kong Herodes, som da til gjengjeld utnevnte ham til yppersteprest, og fikk romerne til å sanksjonere utnevnelsen.

Som teolog var Kaifas meget liberal. Han holdt seg utehukkende til mose-loven, og hadde ingen tiltro til de profetiske skrifter. Han trodde heller ikke på noe liv etter døden — ei heller på åndsmakt og engler. Han var en fin og beleven selskapsmann, materialist og levemann.

I «det høye råd» var han selvskreven formann.

Det høye råd var en jødisk høyesterett. Den hadde tildels misbrukt sin makt for å komme personlige eller politiske motstandere til livs. Romerne hadde derfor krevet at enhver dødsdom, som ble avsagt av dette råd, skulle ha den romerske landshevdings sanksjon, før den ble eksekvert.

Kaifas fulgte alle «rettsstatens» regler — også ved forfølgelsen av den brysomme Jesus fra Nasaret. Men Kaifas unnså seg ikke for å benytte løgn og falske vitner. Som propagandist var han enestående. Ved sin egen og sine hjelpers agitasjon lyktes det ham å få den jødiske pøbel til å tro at Jesus fra Nasaret var en simpel og farlig person, som fortjente dødsstraff. I god tro skrålte så pøbelen av full hals: «Korsfest! Korsfest!»

Da justismordet var fullbragt på Golgata, hette det at dette var Frelsesdommen over Nasaræren.

Dermed ble skylden for denne ugjerning veltet over på det hele folk.

Prelat.

En bygdeavis og dens skjebne.

Frosta i Trøndelag har i 20—30 år hatt sitt bygdeblad «Frostingen». Dette blad gir et tydelig bilde av den humbug, som vi overalt er vitne til i etterkrigstiden. «Frostingen» hadde til å begynne med endel vanskeligheter å kjempe med, men selgt og energisk arbeidet bladet seg fram til en slik stilling blant bygdefolket. Så kom «freden», den freden som vi alle kjenner så godt. Bladets styre ble rekonstruert, to av styrets medlemmer ble kastet ut — de var ikke lenger brukbare etter å ha tjenestegjort i 20 år. Den tredje var høynasjonal og storpatriot. Han omga seg med to an-

Mytens 10-års jubileum

eller

kappløpet om Norge og 9. april 1940.

FØRSTE PASKEDAG, som faller på den så sørgelig berømte 9. april, er det 10 år siden et helt folk i bokstavelig forstand ble tatt på sengen en årle morgenstund — en begivenhet som vel er enestående i verdens historie. Katastrofen ble fremstillet som et brutalt og hensynsløst tysk overfall på en fredelig nasjon og skapte derved den nødvendige to-sidige opinion: sympati for de «overtalte» rømlinger og harme overfor overfallsmannen. En slik myte kan selvsagt virke overbevisende så lenge historiske kjensgjerninger holdes skjult, men etter hvert er der kommet fram så mange fakta at man i det minste begynner å se omrisset av den situasjon som fremkalte den tyske okkupasjon av Norge.

DET ER SELVSAGT I ALLE «GODE» NORDMENNENS INTERESSE å opprettholde myten om det tyske «overfall» så lenge som mulig. Denne myte har jo et nær sagt ubegrenset antall anvendelsesmuligheter: den avvepner på en overbevisende måte alle som måtte være i tvil om berettigelsen av et «rettsoppgjør» mot anderledes tenkende, den er vel egnet som ramme om den heltelegende som nødvendigvis må oppkonstrueres omkring dem som tenkes tildelt æresgasje eller andre utmerkelser etc. etc.

Første påskedag skal det antagelig blåses nytt liv i myten ved at paskebudskapet profaneres fra prekestolen ved parallell mellom lysets seier over mørkets makter hin påskemorgen for snart 2000 år siden, og de «overtalte» rømlingers hjemkomst som Norges befriere og redningsmenn.

Det skal her legges frem en del fakta, som så vidt vites den «rie» presse har forbigått i taushet med «Farmand» som en hederlig unntakelse, og så får enhver danne seg sin egen mening. De fleste kommer vel til samme resultat som forfatteren herav: For vestmaktene var vårt land bare et verdifullt strategisk område som med fordel kunne utnyttas i krigen mot Tyskland med dets utvandringsland, blitt

ligere har gjort. Men som sagt, les selv og gjør Dem opp Deres mening.

I slutten av januar 1946 utga det engelske parlamentsmedlem Commander Stephen King-Hall en publikasjon «Repost nr. 5» med tittel: «Secret History of 1939—40. From the Archives of the French General Staff. The Norwegian Campaign». (1939—40-årenes hemmelige historie. — Fra den franske generalstabs arkiver. Norges-felttoget). Utdrag herav er gjengitt i «Farmand» nr. 17 1946 hvorfra hitsettes:

«I sin introduksjon sier King-Hall: «Her vil De se — kanskje til Deres overraskelse — at den britiske og franske regjering planla å gjøre invasjon i Norge og ta havnene og flyplassene på vestkysten, men at de var så somlete i sine metoder at Hitler besluttet å gå først.

De husker (kanskje) at tyskerne, da de gjorde invasjon i Norge, sa at de var i besittelse av dokumenter som viste at de foregrep en alliert invasjon. Denne uttalelse ble behandlet av dem som hørte den over radio med den forakt den tydelig fortjente. Når De har lest de dokumenter som følger, må De revidere Deres oppfatning. Heretter kommer et avsnitt med King-Halls personlige formodninger, og så heter det videre: «...men de dokumenter som De her blir invitert til å studere, inneholder fakta som hittil er ukjent for det meste av det britiske folk (og praktisk talt for hele det norske folk, forf. anm.) Her har man, som herr Bevin ville si, noen åpne kort på bordet».

Av dokument nr. 1 (Telegram) Fra: M. Daladier, førsteminister og utenriksminister.

Til: M. Corbion, fransk ambassadør i London.

Emne: Hjelp til Finnland. In-

tervensjon i Skandinavia.

Paris 21. febr. 1940 kl. 15.15

Punkt 5. Besettelse av de viktigste norske havner og landset-ting i Norge av den første bølge av allierte tropper, vil gi svenskene en følelse av sikkerhet. Denne operasjon må planlegges uavhengig av den franske appell og utføres raskt (uthevet her) etter den demarche (incident — begivenhet, hendelse) som Altmorkaffæren gir oss grunnlag for.

Av punkt 6. Den britiske regjering er berettiget til å insistere på erstatning og garanti, (Fra hvem? forf. anm.). Den er særlig berettiget til å underrette den norske regjering om at i fremtiden vil His Majestys Government (Den engelske regjering) påta seg den nødvendige overvåking av Norges territoriale farvann hvis ukrenkelighet Oslo-regjeringen konsekvent har vist seg ute av stand til å forsvare. Hvis dette forslag, hva der er meget sannsynlig, blir møtt med norsk avslag, må den britiske regjering, som er fullt klar over den norske hjelpeløshet (impotence) øyeblikkelig (uthevet her) skaffe seg baser, nødvendige for å sikre sine rettigheter.

Denne okkupasjon av de norske havner bør være en plutselig (uthevet her) operasjon, foretatt enten av den britiske flåte alene eller ved fransk sjømilitær hjelp uten bruk av de tropper som er bestemt for Finnland.

Punkt 8. Det er overflødig å understreke den sensasjon som en slik operasjon vil skape i Tyskland og Russland og den forvirring den vil fremkalle der.

Av punkt 9. Ved en slik operasjon vil vi ha den fordel å kunne dominere stillingen i nord. Vi kan stoppe sjøtransporten av svensk malm. Vi kan komme innenfor luftdistanse av

minene. Vi kan bli istand til å hindre ethvert antydte tysk og russisk skritt i Skandinavia.

Eduard Daladier
Av dokument nr. 3.

Referat av det 18. møte av den komiteen som var nedsatt for å studere det skandinaviske pro-jekt.

No. 926 S/G E.M.1.

Meget konfidentielt.

London 11. mars 1940.

Landingen i Narvik.

KOMITEEN VAR SAMMEN-KLT PLUTSELIG 9. MARS for å behandle den bemerkning som var gjort i Krigskabinetets møte 8. mars. I dette møte hadde herr Winston Churchill uttalt sin engstelse over at den norske innstilling kunne ødelegge hjelpen til Finnland særlig etter de første landinger i Narvik. Under disse omstendigheter antydte The First Lord at for det første ville det bli best å lande utenfor Narvik. Det var ikke spørsmål om noen sterk invasjon, men bare «å vise styrke for å slippe å bruke den».

MR. CHURCHILL HADDE TENKT SEG at en krysser og noen destroyere kunne lande utenfor Narvik og sette i land tropper, (opp til en bataljon) for første konvoi av transportskip. Det var underforstått at denne operasjon skulle utføres av «British effectives».

Krigakabinetet betvilte verdien av å okkupere Stavanger og (Forts. side 8)

Kjøpmann og bonde Kristian Wognild 50 år

Kjøpmann og bonde Kristian Wognild Oppdal, fyller 50 år den 13. april. Det er vel de færreste som vil tro at denne så vitale mann alt har et halvt århundre på baken, der han til stadighet er på farten mellom sine mange gjøremål med en spenslighet og en slau som mangen tjuetåring kunne misunne ham.

Etter gjennomgått handelsgymnasium var Wognild en tid i Tyskland, hvor han drev forretning i fiskebran-

De som har bestilt

Harsems bok: «Folkedommen over Rettssvikernes», må vennligst være ekstra tålmodige.
N. V.

Havig—Gjelseth-saken.

Ifølge «Vårt Land» er følgende herrer oppnevnt til «i sin tid å si det som skal sies» om Havig-Gjelseth-saken, nemlig professor Andenæs, — høyesterettsadvokat Leif S. Rode og ekspedisjonssjef lagmann Trygve Leivestad.

Ordensregn.

At Slyngher høves til Ærens Top,
at Smiger maskes og Sandhed tigger,
at Rige slager de Arme op og Dyden nogen på Gaden ligger,
at Bånd og Stjerne og tomme Hjerne forenes ofte,
ja mer end gjerne,
— det ser man tidt.

Jens Zotlitz.

1771—1821

«8. Mai»

har fått 519 nye selvbetalende abonnenter i mars måned.

Neste nummer utkommer mandag 17. april.

Wognild hadde under krigen mange offentlige stillingstverv, var i lang tid varaordfører, og ble fra nyttår 1945 utnevnt som ordfører. Alle sine verv skjøttet han på en respektabel måte — og lænnen uteble da ikke for hans vedkomende heller.

Da den «store forlesningen» kom i 1945, ble selvsagt også han med i akredet. Og han fikk da også som så mange andre smake litt av hvert fra gamle, blodtørstige fengselslopper og russiske lun til sult og «heltens» geværkolber.

Men gniaten og troen fikk dog Aagårdarsien ikke krøket, han er den samme ranke og renskårne personlighet idag som han alltid har vært.

Og på tross av parodier og lekkjorte tiltalepunkter med tre års konsentrasjonsleir tilføje, står hans nasjonale holdning plettfri og

Forbundet for Sosial Oppreisning

HOVEDKONTORET (sekretariatet):

Postadresse:

Forbundet.

helt sitt bygdebild. Det te blid gir et tydelig bilde av den humbug, som vi overalt er vitne til i etterkrigsstaten. «Frostingen» hadde til å begynne med endel vanskeligheter å kjempe med, men seigt og energisk arbeidet bladet seg fram til en slik stilling blant bygdefolket. Så kom «freden», den freden som vi alle kjenner så godt. Bladets styre ble rekonstruert, to av styrets medlemmer ble kastet ut — de var ikke lenger brukbare etter å ha tjenestegjort i 20 år. Den tredje var høynasjonal og storpatriot. Han omga seg med to andre, som skulle være så rene, så rene, Men akk, vi har alle våre skrupeligheter! Dette skjedde i 1945. — Hva har så det nye styre utrettet? Ja, det er ikke rare greier. Så vidt vi kan forstå klarer dette styre å kjøre «Frostingen» i grøften. Det sies at det nye styre ikke har holdt møter i disse fem årene, for ikke å snakke om åremøter. En av de gamle revisorer gjennom mange år ble også gitt sparken. Nå skulle det greies opp. Men de nye revisorer har ikke sett på regnskapene i de fem år som er gått. Og styret sover videre. Det er ansatt en redaktør, som vi anser så rød som den rødeste kommunist. At den selvsamme redaktør under okkupasjonen bløst tyskerne, relste på flere flyplasser og arbeidet der med en iver som søker sin like, forteller jo litt. Dere skjønner vel på forhånd, at denne mannen hadde partiboka i orden.

Det tyske «OVERFALL» må nok sees under en annen og bredere synsvinkel enn man tidligere har gjort. Det skal her legges frem en del fakta, som så vidt vites den «rie» presse har forbigått i taushet med «Farmand» som en hederlig unntakelse, og så får enhver danne seg sin egen mening. De fleste kommer vel til samme resultat som forfatteren herav: For vestmaktene var vårt land bare et verdifullt strategisk område som med fordel kunne utnyttas i krigen mot Tyskland med eller uten vårt lands billiggelse. Nygaardsvold-regjeringen hadde ved sin nedrustningspolitikk og sin forsømmelse av det norske forsvar gjort dette for de alliertes krigføring så viktige strategiske område så meget mere ettertraktet som det kunne okkuperes med ubetydelige ofre. Nygaardsvold og hans regjering får således ta skylden for at Norge ble en kastekjæpp mellom stormaktene.

DET TYSKE «OVERFALL» må nok sees under en annen og bredere synsvinkel enn man tidligere har gjort. Det skal her legges frem en del fakta, som så vidt vites den «rie» presse har forbigått i taushet med «Farmand» som en hederlig unntakelse, og så får enhver danne seg sin egen mening. De fleste kommer vel til samme resultat som forfatteren herav: For vestmaktene var vårt land bare et verdifullt strategisk område som med fordel kunne utnyttas i krigen mot Tyskland med eller uten vårt lands billiggelse. Nygaardsvold-regjeringen hadde ved sin nedrustningspolitikk og sin forsømmelse av det norske forsvar gjort dette for de alliertes krigføring så viktige strategiske område så meget mere ettertraktet som det kunne okkuperes med ubetydelige ofre. Nygaardsvold og hans regjering får således ta skylden for at Norge ble en kastekjæpp mellom stormaktene.

DET TYSKE «OVERFALL» må nok sees under en annen og bredere synsvinkel enn man tidligere har gjort. Det skal her legges frem en del fakta, som så vidt vites den «rie» presse har forbigått i taushet med «Farmand» som en hederlig unntakelse, og så får enhver danne seg sin egen mening. De fleste kommer vel til samme resultat som forfatteren herav: For vestmaktene var vårt land bare et verdifullt strategisk område som med fordel kunne utnyttas i krigen mot Tyskland med eller uten vårt lands billiggelse. Nygaardsvold-regjeringen hadde ved sin nedrustningspolitikk og sin forsømmelse av det norske forsvar gjort dette for de alliertes krigføring så viktige strategiske område så meget mere ettertraktet som det kunne okkuperes med ubetydelige ofre. Nygaardsvold og hans regjering får således ta skylden for at Norge ble en kastekjæpp mellom stormaktene.

Det tyske «OVERFALL» må nok sees under en annen og bredere synsvinkel enn man tidligere har gjort. Det skal her legges frem en del fakta, som så vidt vites den «rie» presse har forbigått i taushet med «Farmand» som en hederlig unntakelse, og så får enhver danne seg sin egen mening. De fleste kommer vel til samme resultat som forfatteren herav: For vestmaktene var vårt land bare et verdifullt strategisk område som med fordel kunne utnyttas i krigen mot Tyskland med eller uten vårt lands billiggelse. Nygaardsvold-regjeringen hadde ved sin nedrustningspolitikk og sin forsømmelse av det norske forsvar gjort dette for de alliertes krigføring så viktige strategiske område så meget mere ettertraktet som det kunne okkuperes med ubetydelige ofre. Nygaardsvold og hans regjering får således ta skylden for at Norge ble en kastekjæpp mellom stormaktene.

en slik operasjon vil skape i Tyskland og Russland og den forvirring den vil fremkalle der. Av punkt 9. Ved en slik operasjon vil vi ha den fordel å kunne dominere stillingen i nord. Vi kan stoppe sjø-transporten av svensk malm. Vi kan komme innenfor luftdistanse av

50 år

Kjøpmann og bonde Kristian Wognild Oppdal, fyller 50 år den 13. april. Det er vel de færreste som vil tro at denne så vitale mann alt har et halvt århundre på baken, der han til stadighet er på farten mellom sine mange gjøremål med en spenstighet og en elsu som mangen tjuetåring kunne misunne ham.

Etter gjennomgått handelsgymnasium var Wognild en tid i Tyskland, hvor han drev forretning i flakebransjen. Dette var i de vanskeligste etterkrigsårene, og foretagendet måtte som så mangt annet dernede dengang oppgis. Senere var han også en tid i Amerika.

Etter hjemkomsten derfra overtok han ledelsen av foretningen S. H. Wognild A.s som han gjennom stor dyktighet og soliditet har arbeidet fram til et av de ledende firmaer i bygden. Ved siden av forretningsdriften er han også en driftig og interessert gårdbruker.

Wognild har gjennom alle år vært i besittelse av en kompromissløs nasjonal innstilling, og etter Terbovens berømmelige septembertale i 1940, hver det ble slått fast at den eneste vei til gjenopprettelse av landets frihet og selvstendighet gikk gjennom Nasjonal Samling, handlet Wognild som så mange andre ansvarstalsende og nasjonalsinnede nordmenn.

1945, ble selvstendig også han med i skredet. Og han fikk da også som så mange andre smake litt av hvert fra gamle, blodtørstige fengselslopper og russiske lus til sult og «heltene» geværkolber.

Men gnisten og troen fikk dog Aagårdereleu ikke kreket, han er den samme ranke og ranakårne personlighet idag som han alltid har vært.

Og på tross av parodijus og lett-kjøpte tilfalepunkter med tre års konsentrasjonsleir tilfelle, står hans nasjonale holdning plettfr og uangripelig hos alle og enhver som er blitt betrodde såpass mange hjernevindinger at de ikke behøver å lese oppstyttede «patrioter» til å tenke for seg.

Vel blåst Kristian, — vi takker for trofast og godt kameratskap gjennom gode og onde dager i tiden som er gått og ønsker lykke til med årene som kommer.

L. D.

Øvet kontordame

søker still. som kass. ell. bokh. Handelsk. og ø. i bokh., maskskr., stenogr. Lønningsarb. m. m. Ca. 40 år. — Bill. mrk. fhv. stats-tjenestemann (dame) Flink og omgjengelig

gårdskar

søkes fra 14/4. KRAG, Vang, Hedm.

Brev til „8. Mai“

DE SIMPLESTE

Som det er alle kjent har NS-FOLKENE mistet sine stillinger — sitt levebrød. Hårdt og nådeløst ble de fradømt alt, som skal tjene til næderft og næring, og tusener av poster og stillinger er blitt ledige. Men stillingene ble ikke lenge stående ledige. Massevis av mennesker holdt seg fram for å ta de stillinger som var fratatt NS-folkene på helt ulovlig måte. Det hele er skjedd ved maktmisbruk fra makthavernes side.

Desverre er følgen blitt, at nivået er sunket betenkelig som rimelig er. Det osn i dag kvalifiserer til stillingen er, om vedkommende har vært i Sverige, eller England eller i tysk fangenskap. Om han faglig er kvalifisert spiller mindre rolle. Derfor ser vi, at der på så mange plasser sitter folk som på ingen måte fyller stillingen.

Hvilken moralsk standard har disse folk? De har tatt stillingen fra folk, som satt der i kraft av sin duelighet og gittet anet. Nei, noen moralsk

standard kan man ikke si at disse folk har. Jeg spør: Hva skal vi kalle slike anytere? En alminnelig slående betegnelse ville det være godt å ha. Og hvorledes skal vi, de mishandlede, opptre overfor slike folk? Jeg for min del fryser dem bort og betrakter dem som mitt nærvær som de nuller de er. Og jeg vil ikke ha noe med dem å gjøre i det daglige liv. Vi må la dem forstå, at de har begått usle gjerninger mot mennesker som oftest står så langt over dem moralsk og kvalitetsmessig ellers. Vi må ha klare linjer når det gjelder disse tips.

En mishandlet.

PRESTENE PÅ KATTEPOTER

Våre prester har nok innsett at det var et djevelsk spill de var med på å sette i sving mot sine landsmenn i det grufulle år 1945. Det var ikke måte på deres hatefulle opptreden i disse onde dager. Jeg som var NS, nette opp til fredsgudstjenesten i vår bygd. Jeg ville i Guds hus takke for freden sammen med våre landsmenn

og bygdefolk. Det ble ingen fredsgudstjeneste. En mere rå, ukultivert og urenselig opptreden har jeg ikke hørt på en prekestol og heller ikke fra noen talerstol. Bygdens folk var som vanlig vennlig mot meg. Det var vesentlig presten som var full av hat, og han drev sin opptreden utover i den. Men den aller største del av bygdefolket bevarte fatningen, hos dem rådde den sunde fornuft.

I dag er tonen en annen. I dag går prestene på kattepoter — å så rine og elskverdige, så hjelpsomme mot oss, som de kne gikk for bare 3-4 år siden. I dag later de, som om de er så upartiske. Presten har i bygda vil ikke høve ordet «landssvik» mer. Fy for hykler! At folk kan være så usærlige.

Skal vi så ta imot elskverdigheten og prestenes frieri? Jeg mener, at det bør vi gjøre, men på den betingelse, at de offentlig ber om tilgivelse for det tyranni de satte igang mot vesentlig bra og velmenende mennesker og at de såvidt mulig søker å gjøre godt i gjen de skader på liv og sjel og elendom, som de forårsaket. For kan vi ikke bli venner, og for setter jeg ikke frivillig min fot i en stats-

kirke. Men sann kristendom holder jeg fremdeles på.

En mishandlet.

SELVFORSVARETS KONSEKVENS

Intet menneske i dette land kan bebreidende si til de forfulgte NS-medlemmer at de har ført, eller fører, sin kamp for sin rett med simple, voldomme eller uredlige midler. Tvertom har NS-folkene i sitt blåøyde rettsinn villig latt seg lede til kriejustisens slaktebenk, få har åpent våget eller villet snorre mot bedlene — selv om det nok ikke manglet på lyst men NS-medlemmene fant øyensynlig ut en hederlig, verdig og rolig opptreden, i motsetning til våre motstanderes, gagnet mer.

Imidlertid lar det seg vel ikke lenger nekte at denne holdning har vært både misforstått og misbrukt av de såkalte ansvarlige myndigheter hos rettsoppgjøret. NS-medlemmenes ro og verdighet er blitt tolket som feighet, unnfallenhet og skyldbevissthet, og ut fra et slikt syn har så våre kriejurister og deres handlinger fritt kunnet boltre seg i tyverier, missettasjoner, bedragerier, mishandlinger, drap og sadisme. Det er et

langt og alvorlig regnskap enkelte rettsoppgjørere har å svare for, og vi vil måtte sørge for at regningen en gang blir presentert. De 7 ganger 70 ble desverre brukt opp allerede første «trigjeringsdag», herrerne har innvilgt nå levat på en ikke bevilliget kassakreditt, som det vil være på tide å inndra til betaling.

Det som gjør at betalingsdagen nærmer seg, er de skriftt myndighetene tar overfor de mennesker som i skrift eller tale offentlig angriper det forfellede rettsoppgjøret eller som endog våger å forsvare «landssvikernes». De kvinner og menn, som på en slik måte viser sitt mot og rettsinn, er systematisk blitt angrepet og bakvasket i hele den rle, norske systempresse, deres private forhold er blitt vrent til ukjennelighet under rettssaker. Det hele er alt blitt satt inn på å sjikane-re disse mennesker. Å sette dem ned i det almenneskelige omdømme er ikke bare en hevnaakt, men de er like meget en nødvendighet for på en slik måte å forhale rettsoppgjørets endelige konkurs.

Det er farlig å tale om represaller i en slik forbindelse, selv om både hat og forbitrelse koker i en. En slik form kan desuten altfor lett bli ut-

i intet. Men en ting kan vi gjøre, vi kan merke oss alle forbryterne, hjemmefronttorturistene, menaderne, tyvene, drapsmennene og reverne, (med og uten kors). Send så opplysninger, som kan kontrollere og etterforske, til en man vet samler slike opplysninger. De bidrar til å framskynde oppgjørets dag. Men en ting kan i alle fall gjøres, de kan støtte opp om Forbundet for Sosial Oppreising, sende noen kroner til arbeidet, abonnere på «8. Mai» som er den eneste avis som står åpen for de utstøtte, og som er den eneste sjansen vi har til å få spredt opplysning også til de som står utenfor kampen.

NS-medlemmene befinner seg i den avgjørende kamp for sin framtid. De år som er gått har til fulle vist at en ikke kan vente noe som helst av myndighetene, uten at de fortsatt dekker over alle overgrepene. Det vil vi oppnå må vi tilkjempe oss, det er heldig for oss at vi har folk som er villige til å kjempe denne kampen ut, og so mhar tro på denne misjon. Selvforsvarets konsekvens kan bare være en eneste ting, en kraftig støtte til de organer som i dag fører kampen for sannheten mot uretten.

S.

CALLY MONRAD — —

Forts. fra side 8.

bsiede sig — og flere betydelige Samlinger fulgte efter.

Til Danmark havde Cally Monrad et særlig forhold. Hun boede hernede i en lang Aarrække og blev regnet for en af vaare egne. Da hun kom hertil midt i sin unge, straalende Kvinnelighed paa Vej mod Tinderne, gjorde hun et dybt Indtryk paa dem, der mødte hende. Det var i den sidste Del af Bernina- og Bohemendene, da man ikke blot vilde dø, men ogsaa leve med Vinløv i haaret — og om en Kvinde som Cally Monrad maatte her staa fest. Ogsaa i sit hjemland var hun højt beundret — hun blev Æresmedlem af Studenterrørningen — hun fik Pensjon av Staten — og omkring hendes 60 Aars Fødselsdag i 1939 regnede man med, at hun gennem mange Aar vilde staa som den dygtige Sangpædagog for unge norske talenter.

Saa kom 1940 og Tyskernes Besættelse af Norge — og dermed begyndte hendes Tragedie. Hun, den letbevægede, blev bjertaget af Quisling, — og hun troede på at hans højstemte Ord om, at han ene kunne redde Norge fra at blive et tysk Protektorat. Hun gik ind i NS, hun ydede Bidrag til Frontkjemperkontoret, det kunde være galt nok, men det værste var dog, at hun i 1942 lod sig udnævne til «Chef» for Det norske Teater — d.v.s. laante sit berømte Navn til at støtte den nye «Kultur» Anseelse — — —

Tiden gaar, Standpunkterne er ikke mere saa skarpe i Norge, man var igen begyndt at tænke paa, hvad hun havde været. — Gamle Venner og Elever var igen begyndt at opsøge hende, men hendes Livskraft var brudt — og mon hun ikke iølte Befrielse, da Anelsen kom til hende at nu skulde Tæppet falde?

Ajo, det er nok trøst at Cally Monrad møtte døden som en befrier. «Frigjøringen» varen 1945 innledet for hennes vedkommende lange og smertelige år. De «gode» kappedes om å forfølge henne og å vise henne hensynsløshet og forakt. Det er jo gammelt i dette land at det er det som raker høyest som man kan

bringe til størst fall. Fru Monrad ble ikke spart for noe i disse årene. Arrestert ble hun, kastet ut av sitt gode hjem og berøvet alle midler til selvberging. Gang på gang var hun døden nær på grunn av den påkjønning hennes hjerte var utsatt for. Hennes liv ble en stadig og uavbrutt omflakken mellom de forskjelligste hoteller og pensjonater rundt om i landet, ja, endog til et kommunalt gamlehjem måtte hun ty i noen måneder da nøden var som størst. Venner i Sverige ville gjerne ta seg av henne, men reise fikk hun ikke lov til. Først skulle rettferdigheten skje fyldest. Da det omsider kom så langt — hun ble dømt til 1 års fengsel og rettighetstap — hadde sykdommen fått et slikt tak i henne at det mest ble til sykehusene hun var nødt til å vende seg. Alt hun eide og hadde ble bortauksjonert for skatter. Den store og engang så feirede Cally skulle helt over ende. Så helt at alle håp for framtiden skulle være slukket.

I juleuken 1948 orket hun ikke mer. Det ble først Kikshospitalet og senere det kommunale sykehus ved Kroghstøtten — vel det uhyggeligste oppholdssted man kan by et menneske som hele sitt liv har elsket lys og skjønnhet. Fra dette sted tok hun ut på sin siste reis.

Det var ikke så mange som — slik som den danske skribent sier — fant veien tilbake til vennskapet med Cally Monrad. Sukkerug var det nok mange som ville. De turde bare ikke. Det falt så langt lettere av hensyn til ens personlige omdømme å stå på sikker avstand. Enn ikke blant hennes gamle meningsstøtter var det alle som behandlet henne med den respekt og hjelpsomhet som burde ha vært en selvfølge. Broene kar finnes i alle land. Slikt smertet henne kanskje mest av alt.

Men midt oppe i alt det vanskelige og vonde bevarte Cally Monrad sin urokkelige tro på at sannheten engang ville seire over løgnen, og retten over makten. Sin ungdoms lyse tro og tillit til det gode bevarte hun til sin siste stund. Hun foraktet det lave og undertundige og ynkede over dem hvis «størnet» bare kunne males etter deres smaghet og simpelhet. Selv var hun i all sin ytre fornedretse en lysende re-

Svar til herr
Sverre Risøen

I «Morgenavisen» av 21. mars d. å. kommer De med en artikkel som av annerledes tenkende gir grunn til medlidenhet, ikke overfor dem De snakker å gjøre til bedre mennesker ved hjelp av tuktenes ris og øye for øye og tann for tann-prinsippet, men overfor Deres egen personlighet som reper en rekke sjellege vansker på grunnlag av Deres affektanker.

Etter det jeg har kunnet forstå har De valgt Deres yrke som sjelesørger. Der er ingen grunn til å tvile på Deres evner i den retning dersom De kunne gå i dypet av Deres sjel og forstå sjeledypets språk for derved å få jeget til å akseptere kristendommens grunnleggende verdier og dermed fjerne overjegets skranker for full og sann kjærlighet til Dem selv og Deres medmennesker.

Det er en ugjennomferlig tanke at man skal kunne omskolere eller få over på sin side mennesker som allerede er falt i ulykke grunnet sin egen payke eller av andre forståelige grunner, ved å pikke og plage til anger og bot, til å be pent om tilgivelse overfor personer hvis egen sjel er bundet av overjegets moralskapende egosentrisitet.

Den sterkeste makt i universet er sikkerlig ekte kjærlighet som er en betingelse for at noe i det hele tatt kan eksistere (lyset). Kjærligheten kan gjøre den syke frisk og den blinde seende og gi den fordømte tilgivelse og den dømmende moralsk mot nok til å innrømme sine feiltrinn i det skarpeste øyeblikk.

Guds allmakt er kjærlighet og Guds storhetsevner bærer vi inne i vår egen person dersom overjeget kan til late personligheten denne vidunderlige og livsbejænde allmektige evne (kjærlighet).

Jeg tror nok herr Risøen, at noen opposisjonsfare fra N.S. folkenes side ville være såre liten dersom disse fra den første stund av hadde møtt mere ekte kjærlighet. Ja, kanskje De til og med hadde fått dem over på Deres side og da ville disse kanskje blitt en makt. De kunne ha regnet med i det godes tjeneste.

Samfunnets domstoler kunne ha spart seg sin streben og angst for sin egen anseelse og autoritet.

Det har ennå, så vidt jeg bekjent, ikke handt at kjærlighet har truet et samfunn til tilintetgjørelse og kaos eller tilintetgjort samfunnets lover og domstoler, men kun hjulpet disse til et klarere syn, sikrere handlekraft.

Hat og havn derimot har valtet verdene om på grunn av sin destruktive makt.

Ting som er
glømt av Hauge

«Folketseren» — organ for Miljøsamfundet i Bergen — har satt opp følgende huskeliste for forsvarsministeren:

1. Instruks for næringsdrivende.
2. Straffebestemmelser i loven for dem som gjør forretning med fienden. (Selger aluminium eller lager tungt vann o. l.)
3. Instruks for politikeres brevskrivning til fiends fører — (Führer).
4. Instruks for byggmestre og entreprenører.
5. Instruks for biskopers tedrikking med fiendens sendemenn.
6. Instruks for rop i skogen fra fiendens lastebiler (med og uten ropert).
7. Instruks for redaktørers deltakelse i fiendens lakeifester, (les Hirdfester).

Brann i rosenøs
leir

I Namsos har det herjet en stor brann i rosenøs leir, d. v. s. jessingenes. Namdal Arbeiderblad skrev noe om at Nordtrønderen burde holde kjøft, som spredte nazipropaganda hver eneste dag under krigen. I motsetning til N. A. som ble stanset. Derpå svarte Nordtrønderen, at N. A.s forretningsfører, S. v. e. ikke bedre enn bladet visste også spredte nazipropaganda og det av et langt alvorligere slag, nemlig redaktør Skylstadts Adresseavisa, som Sve var Namsoskommisjonær for og besørget spredt rundt i hjemmene. Men Sve lot ikke Nordtrønderen ha det siste ord. Han skrev at vel hadde han vært Adresseavisens mann, men han hadde da ikke gjort noe for å tegne nye abonnenter (!) (så vidt vi vet mottok ikke avisene nye abonnenter på grunn av papirmangelen så han hadde jo nærmest vært «passiv». Derimot kunne man ikke si det om personalet i Nordtrønderen, som hadde arbeidet under hele krigen både i trykkeri og ekspedisjon og spredt nazibasiller i millioner. Fy — —

Slik fortsetter kjeglet mellom de «gode» nordmenn, som var så «nasjonale og reine» at det var fælt — og er de ikke stanset så holder de på enda!

Mark

Selvbryllup

Vaktmester Trygve Thorvaldsen og frue Thora, født Johnsrud har selv-

NYTT OPPLAG:

Dr. juris Gustav Smedali

«Patriotisme og landssvik»

Pris kr. 10,—. Innb. kr. 12,—.

Ekspederes nå omgående portofritt, etter mottakelsen av beløpet. — Send Deres bestilling til «8. Mai», Kristiansund N.

Safe — Konvolutten

(Patentanm.)

har innvendig forsegling og kan ikke åpnes av uvedkommende. Vanlig konv. pris + kr. 3.— pr. hundre. Alle sorter kan skaffes. Fra lager hvit forr. konvolutt, kr. 5.50 pr. hundre + porto. Minste kvantum 100 stk.

SAKO, postboks 122, Stavanger.

Linolitt gulvbelegg

Sterkere og billigere på gulv og trapp enn linoleum. Se om pris og bruksanvisning for blanding og legning.

G. KRISTIANSEN, Krøderen. — Tlf. 15.

Tidligere NS kåpe- og kjølesyersker

øvde, søkes til systue ca. 1—7. To som vil dele værelse foretrekkes. Konferanse.

M. FILLINGTVEIT

Hamreheia 11, Kristiansand S.

Tilsalgs.

«Tempus» kunstgjødselspreder, reisekjene, kornrensemaskin, 23 stkr. autom. drikkekar, rimelig tilsalgs.

PER LIE, Kapp Ø. Toten

Representasjon i Oslo.

På vegne av Oslofirma med kontorer i sentrum og salgsapparat for hele landet, også Nord-Norge, søkes forbindelse med produsenter av gode artikler. Kjøp eller eneforhandling. Salg kun til grossister og detalister.

Direktør ARNE BERGSEVIK, Billingstad st.

Lærerutdannet mann,

2 ordens sydamer,

tidligere NS, søker hybel i Oslo fra 1. mai. Bill. mrk. «Ikke kre- sen nr. 141».

den ene må kunne arbeide selvstendig, får plass på systue. Industristed nær Bergen. Hus skaffes.

Bill. mrk. «Snarest», nr. 126.

Påske- og sommeropph.

for 2 (1/4—1/10). Møbl. vær., adg. kj. 1000 w. Sengklær og kj. saker medbr. B. m. «Nær Oslo» nr. 131.

Husdyreiere!

Øyremarker for småfe og storfe, hønseringer og hundehalebånd. Alt med navn eller nummer. Bestill i tide for våren.

Erling O. Ramstad, Skjåk

Ingeniør.

Vil gjerne ha forbindelse med en ledig anleggsingeniør. Forutsetning: N.S. Billett mrk. «Konferanse nr. 135».

Pakting.

Gard med buskap og reidskap

Allsidig mann.

Vi har gård, snekkerverksted og smie nær Drammen. Allsidig mann får godt opphold mot re-

at nu skulde 'læppet falde?' Ajo, det er nok trolig at Cally Monrad møtte døden som en berfrir. «Frigjøringen» varen 1945 innledet for hennes vedkommende lange og smertelige år. De «gode» kappedes om å forfølge henne og å vise henne hensynsløshet og iorakt. Det er jo gammelt i dette land at det er det som raker høyest som man kan

«Sannheten Frigjør»

Boken sendes innb. for kr. 7.50. Omgående levering, portofritt hvis beløpet vedlegges bestillingen til:

«S. Mal», Box 41, Kristiansund N.

seivpøige. Brodne kar finnes i alle land. Slikt smertet henne kanskje mest av alt. Men midt oppe i alt det vanskelige og vonde bevarte Cally Monrad sin urokkelige tro på at sannheten engang ville seire over løgnen, og retten over makten. Sin ungdoms lyse tro og tiltit til det gode bevarte hun til sin siste stund. Hun ioraktet det lave og underundige og ynkedes over dem hvis «stornet» bare kunne males etter deres smaghet og simpelhet. Selv var hun i all sin ytre iornedrelse en lysende representant for idealisme og godhet. — Derfor sender også hennes virkelige venner og beundrere henne en siste hjertens takk for alt hun ga, og lover å verne om hennes minne. Tidens utvikling og avklaring vil gi oss Cally Monrad tilbake slik som hun virkelig var. Helge Grønstad.

vine være bare uten dersom disse fra den første stund av hadde møtt mere ekte kjærlighet. Ja, kanskje De til og med hadde fått dem over på Deres side og da ville disse kanskje blitt en makt. De kunne ha regnet med i det godes tjeneste. Samfunnets domstoler kunne ha spart seg sin streben og angst for sin egen anseelse og autoritet. Det har ennå, så vidt meg bekjent, ikke hendt at kjærlighet har truet et samfunn til tilintetgjørelse og kaos eller tilintetgjort samfunnets lover og domstoler, men kun hjulpet disse til et klarere syn, sikrere handlekraft. Hat og hevsn derimot har veltet verdensriket. Vil De gjøre Deres kirke til et arnested for sannhetssøkende så vil jeg anbefale Dem først å elske Dem selv da De derved vil bli i stand til å elske Deres medmennesker. N.S.-folkene lider i dag en forferdelig hunger, ikke på mat, men på kjærlighet og forståelse. Os pr. Bergen 21. mars 1980. J. Holm Riallv

vært «passiv». Derimot kunne man ikke si det om personalet i Nordtrondeen, som hadde arbeidet under hele krigen både i trykkeri og ekspedisjon og spredt nazibasilier i millioner. Fy — — Slik fortsetter kjeglet mellom de «gode» nordmenn, som var så «nasjonale og reine» at det var følt — og er de ikke stanset så holder de på enda!

Mark

Selvbryllup Vaktmester Trygve Thorvaldsen og frue Thora, født Johnsrud har selvbryllup 11. april. Dagen feires torsdag 6. april. Adresse: Ulvenvegen 88, Oslo.

Arbeide søkes.

Frontkj. sak oppgj. søker arbeide. Har litt praksis fra mek. verkst. Sveiser gass og elektr. Tar hva som helst. Helst fri stasjon. Vil helst utvandre, men har ingen midler. Bill. mrk. «Eldrue» nr. 140».

Påske- og sommeropph. for 2 (1/4—1/10). Møbl. vær., adg. kj. 1000 w. Sengklær og kj-saker medbr. B. m. «Nær Oslo» nr. 131.

Ingeniør.

Vil gjerne ha forbindelse med en ledig anleggsingeniør. Forutsetning: N.S. Billett mrk. «Konferanse nr. 135».

Pakting.

Gard med buskap og reidskap til pakting for dugande familie straks.

Kaptein Sefland, Naustdal, Nordjord.

Papirindustri.

Ønsker å komme i forbindelse med en mann som har godt kjennskap til papirforredling. B. m. «Iderik med opplysninger nr. 137».

Bill. mrk. «Snarest», nr. 120.

Husdyreiere!

Øyramerker for småfe og storfe, hønseringer og hundehalsband. Alt med navn eller nummer. Bestill i tide for våren. Erling O. Ramstad, Skjåk

Allsidig mann.

Vi har gård, snekkerverksted og smie nær Drammen. Allsidig mann får godt opphold mot reparasjon og oppussing av møbler og hus. Hvis rette mann, senere fast arbeide. Bill. mrk. nr. 132.

Gårdskar

Plass ledig for gårdskar, gift eller ugift, på middels stor gård på Tynset. Eventuelt senere torpaktning. Bill. mrk. «Trivelig» nr. 136».

Ukens kronikk:

Massestaten i fremtig skikkelse

1984 — eller tidligere?

Av I. T. S.

DE MODERNE STATSSAMFUNN skylder på sett og vis massemenneket sin eksistens. Uten en masse av det absolutte flertall av landets innbyggere kan antagelig heller ikke et eneste av disse moderne statsamfunn fortsette å bestå, vel å merke i sin nuværende skikkelse. Massen danner grunnlaget for selve statsdannelsen i det moderne samfunn, uten en slik masse ville selve det demokratiske prinsipp være umulig — slik vi vanligvis tenker oss demokratiet. For massen er en føyeilig materle i statsrets hånd, hvis den ledes på den rette måte, og en oppnår ved dennes hjelp en viss stabilitet, som nok kanskje mest skyldes den menneskelige treghet hos massen, men likefullt en stabilitet som i et gitt, kritisk øyeblikk kan brukes til å lede nasjonens fulle kraft i en bestemt retning. I en stat bestående av bare enkeltmennesker vil en slik stabilitet kun være en utopi, da en der vil finne tusener av viljer og titusener av sekterske dialektikere og skoler, en slik stat vil meget lettere komme til å falle sammen under trykket av en ytre fiende, da disse mennesker, der sikkert både rent intelligensmessig og rent menneskelig sett står over innbyggerne i massen, ikke enes om en vilje, og da de heller ikke be-

sitter den blinde fanatismen som er særegen for en masse satt i bevegelse. På den annen side vil nettopp en slik stat ha en langt sterkere åndelig motstandskraft.

DE 20. ÅRHUNDRE gir et ypperlig instruktivt bilde av massestatens oppkomst og triumf. Vi har sett hvordan massemenneket, et i tidligere århundre mer sjeldent forekommende sosialogisk fenomen, nettopp i våre dager trer frem som den nominelt sett sterkeste menneskegruppen i verden. Det er interessant å iaktta forholdet mellom dette fenomen og statsmaktens konsentrerte øking i de forskjellige land.

DET FORHOLD VI HAR nevnt ovenfor, massens betydning i det moderne samfunn, og da også massen som vilkår for en fastere og mer ensrettet stat, gjør at statmenn nødvendigvis ser med velvilje på den prosess som foregår. Den økende krigsfare og krigsberedskap krever en sterkere statsform, makten må konsentreres så langt det overhodet kan gjøres, midlet til en slik maktkonsentrasjon vil være massen.

Individualiteten er ikke lenger annet enn en fare. For fedrelandets skyld må individene danne en homogen masse, oppgi sitt eget, drepe det beste og mest verdifulle i seg selv

EN SLIK PROSESS er ikke uten videre lystelig. For å skape en masse som helt og fullt fyller alle de forutsetninger en har nevnt ovenfor vil statsledelsene måtte gå frem på en hittil ukjent måte. Terror vil ikke bare bli unntagelsen, men det normale, ethvert selvtenkende individ vil være farlig for statens sikkerhet og han vil bli utryddet som forreder. Men for å virkeliggjøre slike planer må det som ennå er tilbake av kultur, humanisme og religion utryddes. Europa vil måtte miste sin kultur fullstendig, bryte med alle sine idealer og tradisjoner, alt som har gitt vår verdensdel dets ry. — Bolsjevlamens idealer vil avløse den europeiske menneskelighet.

FRYKTEN FOR EN SLIK utvikling kommer tilsyne på mange måter også innen kunsten, da kanskje klartest innen litteraturen. Her har vi på norsk fått 2 meget interessante oversettelser i de siste år, det er den svenske dikterinnen Karin Boyes bok «Kallocain» og engelskmannen George Orwells bok «1984». Begge disse er rystende visjoner av livet i en slik kollektivistisk stat.

LITTERÆRT SETT, menneskelig sett, står nok Karin Boyes bok sterkere enn George Orwells. Karin Boye er et stort navn innen moderne svensk litteratur, men mens hennes bøker er varme og menneskelige på sin egen litt ukvinnelige måte, så var hennes sinn splittet og forpint. Hun tok sitt eget liv våren 1941.

Orwells bok er mer rapsodisk, det menneskelige i hans bok må ofte vike plassen for en genial reportasje. Man hørte oppslag er langt større enn Karin Boyes og langt mer

populær i sin framstilling. Men Karin Boyes bok er til gjengjeld det Orwells ikke er, den er diktning.

MILJØET I «KALLOCAIN» er en industristat, et kollektivt samfunn, omkring år 2000. Hovedpersonen er en kemiker der finner opp et «sannhetsserum» som har gitt boken navn. Vi følger i boken kjemikerens kamp med seg selv, slumrende reminsenser fra en tidligere kulturform, drømmen om en fri harmonisk tilværelse løprengt en gammel Kristuslegende, arbeider seg fram hos ham. Han tvilges til å ta opp den form samfunnslivet har til ny overveelse. — Men i denne fremtidsstaten er selv «statsfiendtlige» tanker en forbrytelse som straffes med døden. Og nu hadde han altså selv skaffet de stoffene et middel til å etterspore disse statsfiendtlige tankeforbrytere, og vi opplever at serumet blir tatt i bruk på kolleger, venner og kjære. Men den ene kan tilføyelstende ikke makte noe mot de mange, forfallet er gått for langt, kollektivismen har funnet et fasteste som den ikke gir slipp på. «Kallocain» er således en flammente appell om ikke å gi opp å kjempe mot kollektivismen, massementalitet og terror.

ORWELLS BOK er henlagt til England etter at bolsjevlamen har breid seg over hele Europa og etablert sitt Europas forenede stater på terror, krig og voldsmentalitet. — Orwells verden er en tredelt verden hvor Europa, Asia og Amerika er i krig med hverandre, en krig som føres med et hat og en bitterhet som stiller den siste krig helt i skyggen. For å holde hatet ved like sender i alle «generalinnua» Store Bror rett som det er rakettbomber med

over sitt eget land, snart dreper de en barneflokk, snart rammer de et sykehus. Dette er virkelig massestatens, fremtidsstatens, demagogi — ved hjelp av en fremskreden teknikk. Skade bare at der ingen plass er for menneskelighet.

DET ENGLAND som Orwell skiller er ikke det England som en gang betød så meget for den europeiske ånd. Det er ikke Miltons, Byrons, Shakespeares, Shelleys eller Keats verden. Det er Asia som har veltet frem, og som triumferende gruer mot en fra ruinene. Typisk er bestemmelsene om «omakrivningene» av de kjente dikteres verker. I dette fremtidsamfunn skal hver linje i et diktverk sensureres, intet «skadelig» eller «tankeforbryterisk» må tales. Det som så ikke passer hos de gamle, der ikke var så lykelige å få leve i en slik sosial velferdsstat, det strykes, skrives om og legges farve på.

HELTEN I ORWELLS BOK reagerer, sammen med den kvinnen han kommer til å elske, elske her i betydning blind drift, (Orwell var ikke for intet å finne mellom de venstresidekale) beslutter seg til å gjøre opprør. Drømmen om et hemmelig brorskap setter seg fast i ham og han bestemmer seg til å kjempe mot systemet. Trykket av vold og terror, selve den innerste frykt tvinger ham frem.

MEN HELLER IKKE hovedpersonen i George Orwells bok har hellet med seg i sin kamp, han har mistet sin sjelelige motstandskraft, fordi han ikke hadde noe å bygge en slik riktig oppfatning på — uten da en ubestemt lengsel, og han går mot nederlaget, mot torturen og terroren,

— og kysser det ris som dreper ham. Det er nettopp på dette punkt vi møter den egentlige tragedien i Orwells bok, den som ikke kan bygge sitt livssyn opp på verdier som står over ham selv, hans krav og hans materielle kamp, han går under. Tar du den immaterielle tro fra hvilket som helst menneske tar du livsgrunnlaget fra det med det samme, litt fritt sagt.

MEN ORWELLS BOK har likevel et glimt av håp, som Karin Boyes bok ikke har. Orwell mener at den store massen selv, proletariatet, kan reise seg og føre landene tilbake til det som en gang var et normalt liv. Men kjenner en massenes vesen forkommer en slik tese høyst tvilsom og naiv. En klasse som i så sterk grad er preget av materialisme kan ikke bære spiren til fornyelse i seg, tvertom vil den sannsynligvis fortsett være grunnlaget og vilkåret for statens fortvante eksistens.

DET ER HELLER IKKE så altfor meget av lyseblå hapefullhet å finne i disse bøkene. De er fylte av pessimismens maktkone og en fryser ortere enn en blå varm i snøet. Men det forhindrer likevel ikke at dette er viktige bøker, bøker som gjerne må ryste oss og drive oss ut av en skeddrømmenes og vapetenkings spor. Den dag kommer da vi alle må ta et standpunkt for eller mot massestaten i dens fremtidige skikkelse. Det står også til oss selv å bestemme om dette tidspunkt blir i 1984 — eller tidligere.

I. T. S.

Husk kontingenten

«Arbeiderbladet» og sabotøren —

(Forts. fra side 1)

ponerer over så meget tungtvann før det er utvunnet. Men sabotørene fremstiller det slik at Mjøsvatnvann tilsatt kali, altså kalilut, er tungtvann. De tier om at en må ha et meget stort fabrikkannlegg med store mengder likestrøm før en etter mange måneders omhyggelig drift kan utvinne noen kg. tungtvann pr. døgn! Tross årelang erfiaring og øvelse, millionanlegg og de største anstrengelser har Hydro ikke kunnet oppnå større produksjon!

HAUKELIS NYE TALLOPP-GAVER STEMMER HELLER IKKE overens med de meldinger som sersjant Syverstad før aksjonen hadde telegrafert til sabotasjeledelsen i London, prof. Tronstad. Der het det etter de i propagandaboken IMI gjengitte telegramutdrag, at det var lut av hvilken tyskerne muligens ville kunne utvinne ca. 400 kg. ferdig tungtvann av hvilke 50 kg. allerede var ferdige. Men denne kaliluten var allikevel uten krigs betydning da tyskerne ikke hadde noe passende fabrikkannlegg og heller neppe kunne disponere den fornødne likestrøm og tilstrekkelig innarbeidet betjening, og det ville gå mange måneder med intenst arbeid før en slik bedrift var installert, og deretter igjen kreve flere måneders omhyggelig drift før de kunne få de første dråper ferdig tungtvann, og dette ville utvilsomt bli bemerket av den allierte spionasje og fabrikk ville bli bombet før der forelå resultater.

MEN OGSÅ SYVERSTADS OPPGAVER VAR OVERDREVNE. Etter de i boken IMI gjengitte telegramutdrag har der også ellers forekommet alvorlige feil i hans meldinger. I virkeligheten var det vesentlig mindre kalilut enn 10.000 liter, mindre enn halvdelen, og denne kaliluten inneholdt meget mindre høykonsentrert eller tungtvann enn av Syverstad og Haukeli oppgitt. Kaliluten var ikke tjenlig til en atombombe eller atomenergimaskin. Den ble sendt i 16 fat og ikke i tankvogner. Noen få fat hadde mer enn 10 pst. tungtvann i kaliluten, andre mindre, over halvdelen kun 0,8 kg. tungtvann i 100 kg. kalilut. Gad vite hva en sjåfør ville si hvis en

Vet han ikke at det under hele okkupasjonen her i landet, og sannsynligvis i hele Europa, er blitt fremstillet mindre enn halvparten så meget tungtvann som han nu påstår, og mindre enn en tredjedel av det «dokumentarfilmen viser i en eneste sending? Vet han ikke at Hydro alltid sendte det for tysk regning produserte tungtvann i små flasker til Tyskland så snart 20 kg. var samlet? At alle forsendelser gikk som alminnelig handelsvare uten tysk politikkontroll eller oppsyn? At tungtvann aldri er blitt sendt i tankvogner? At der aldri har forekommet en så drabelig tysk politi- og flybevoktning av en ferjetransport som filmen viser? Har andre løyet for ham og har han ikke hatt anledning til å orientere seg om de faktiske forhold? Uttaler han seg nu som autoritet om forhold han ikke kjenner? I alle fall nu, etter alle de opplysninger som er fremkommet, burde han undersøkt forholdene og vite bedre beskjed! I boken IMI heter det angående den senkede ferjas ledning: «På dekket stod noen vogner med fat merket kulilut, noen tankvogner med ammoniakk, vanlige godsvogner. Ingen tyske vakter var å se». Hva sier Haukeli dertil?

VIDERE FORTELLER HAUKELI I ARBEIDERBLADET:

«Produksjonen (av tungtvann E.S.) var innstillet i fire måneder etter den første aksjonen, fra februar 1943, men produksjonen kom igang igjen i august 1943». Heller ikke dette er riktig. Hydro hadde innen 3 og en halv måned etter sabotasjesprengningen av 9 høykonsentreringsapparater på Vemork den 27.—28. febr. 1943 bygget og installert 18 nye apparater av tilsvarende type og påbegynt den fortsatte konsentrasjon av tungtvann i det nye anlegg i midten av juni 43. Men det varer flere uker før man der får ferdigprodukter av den kaliluten som tas i arbeid, selv etter at denne kaliluten i flere uker og måneder i forveien har vært bearbeidet i den store vannstoffhydrolysen hvor flere 10.000 elektrolyse-seller er tatt til bruk for forkonstrueringen av tungtvann. Denne forkonstrueringen

USA krever at dollarkapitalen —

(Forts. fra side 1)

på vidtgående innrømmelser. — Dollarkapitalens tidligere ubegrensede handlingsfrihet i Argentina ble betenkelig innskrenket av Peron, og det er denne frihet som Washington nå krever tilbake. Naturligvis uttrykker de seg ikke så likefrem. Det heter derfor i «Time» at Miller hadde i oppdrag å meddele, at forutsetningen for Washingtons velvilje er, at den medborgerlige frihet ikke beskjæres og at den frie presse ikke undertrykkes. Men sammenligner man uholdbarhet forholdene i Argentina med de andre latinamerikanske stater, vil man finne at friheten sannelig ikke er mindre der enn hos de andre. At bare Argentina har satt den amerikanske velvilje på spill, kan derfor neppe skyldes noe annet enn at Peron-administrasjonen har opptrådt mer selvstendig enn de andre «demokratiske» regime i nabolandene i forhold til herrerne i Washington og Wall Street. Det fremgikk også av mr. Millers misjon, at det første ønskemål var at Peron sluttet med sin «straffebeskatning» av amerikanske aksjeselskaper og garanterer USAs' big business den samme «frihet fra nød og frykt», som den har i de andre stater i Syd-Amerika.

Det ser ut til at mr. Miller har spillet sine kort godt, idet han roses endog av det notoriske Peron-fiendtlige «Time» for sin «nette linedanserkunst». Den diplomatiske smidighet har således vært stillet på en hård prøve, for det gjaldt jo om å blidgjøre og smigre Peron samtidig som det gjaldt å ungå å forarge de amerikanske demokrater ved å vise for stor velvilje.

Innen mr. Miller forlot Argentina overrakte han senorita Evita Peron en gave fra Washington, det var en underkjole av nylon, et delikat pant på de varme følelser, som det demokratiske regime i Washington vil vekke hos den mektige dame i Buenos Aires.

Skjerpet russisk —

(Forts. fra side 1)

BODIONOVS OPPGAVE

Dette politiske resonnement er imidlertid ennå ikke stadfestet i Washington skal man dømme etter det propagandamateriell, som fortsatt distribueres om misforholdene i Argentina. Det har til og med vært rikelig av anti Peron-artikler i verdenspressen i den siste tid..

Det hevdes således hver dag at den medborgerlige frihet trampes under føttene i Argentina. Ifølge «Times» er 150 aviser stanset siden desember måned, og nå sist er landets største blad «La Prensa» blitt berøvet retten til selv å innføre papir. Dene opplysning i «Times» førte dog til at adm. direktør i British International Paper Ltd., George Goyder, svarte at de britiske aviser, særlig i domionslandene var utsatt for betydelig strengere restriksjoner når det gjaldt papirtildelingen. Allerede nå er de britiske aviser blant de minste i Europa, sa han, og nesten fem år etter krigens slutt er det nesten umulig å starte en avis i England. — Ja slik er det, når man ser splinten i andres øyne, men ikke bjelken i sitt eget.

Peron-styrets behandling av opposisjonspressen skjer imidlertid etter godt demokratisk eksempel. Det framgår også av en redegjørelse i «Times» som forteller om en parlamentarisk undersøkelseskommisjon mot uargantinsk virksomhet (oppnevnt etter det bekjente nordamerikanske forbilde), som har gått til husundersøkelser i argentinske opposisjonsblader (på samme måte som det også skjer i Norge, red. anm.) Kommisjonen har beslagnagte forretningsbøkene for å granske om angjeldende har mottatt penger fra utlandet til sin propaganda mot Peron. — Og for å sitere «Times»:

Telefonsamtaler avlyttes og brever åpnes Ifjor publiserte regjeringsorganet «Democracia» fotokopier av et antall brever skrevet av eller adressert til Spruille Braden, den tidligere amerikanske ambassadør i Argentina og senere tilforordnet utenriksminister for latinamerikanske spørsmål i Washington. Korrespondansen ble ført med

Sorenskriver Harbek —

(Forts. fra side 1)

høre at en sjåfør hadde kjørt bygden rundt med to radiostyrmenn. De var kommet fra England med sender og hadde depešjer å sende, men ingen turde ta seg av dem eller gi dem sender-sjanse på lysnettet, da det var kommet tyskere i bygden.

Redaktør Fanebust og broren tok da hest og kjerre og hentet styrmennene (Wang fra Sandefjord og en ung haugesunder) samt sender og øvrige bagasje. Det ble rigget opp antenne og alt klaffet. Senere ble det å skyss dem til lands og til vanns. Men da Wang ble tatt av Gestapo to år senere i Sandefjord, var det nære på gått galt. Ruten ble delvis rullet opp, og den man styrmennene hadde hatt tilhold hos på andre siden av fjorden, ble røpet og skutt sammen med Wang som ikke røpet noen.

I juni 1947 mottok Harbek kallet som medommer i «Fanebust-saken». Den uhørt strenge dom for injurier var enstemmig.

I 1948 gir så milorgsjef, major Langeland ut sin meget oppsiktsvekkende bok «Dømmer ikke». Fra side 96 gjengir Mil-Org-sjefen en del rundskriv og andre embetsmessige uttalelser som klart illustrerer formen for samarbeid mellom Administrasjonsrådet og fienden, spesielt dets justisdepartement under Harbek.

Myten —

(Forts. fra 4. side.)

Bergen. Komiteen drøftet i detalj prognosen for Narvik-operasjonen og kunne ikke se at det var noen spesielle vanskeligheter ved den. Men komiteen uttalte at det kunne få alvorlige konsekvenser ikke å okkupere Bergen og Stavanger hvis flyplasser lett kunne bli tatt av tyskerne hvis vi ikke kom først (uthevet her).

Det neste dokument, datert 20. mars, har liten interesse i denne forbindelse og forbigaas. Det følgende dokument er datert 27. april 1940, og det har som kjent hendt meget i mellomtiden, idet

I et kommentar sier Lange-land: «Hvis jeg ikke har misforstått en rekke av de avsatte landssvikdommer etter frigjøringen, så er det en rekke små mennesker som for å gi ver i er idømt strenge straffer etter strl. § 86 (bistand til fienden) for å ha utført nettopp de handlinger som Justisdepartementet under Harbek i 1940 ga uttrykkelig ordre til.

Et spørsmål er også meget interessant. Etter dommer jeg har sett, oppfatter sorenskriver Harbek medlemskap i N.S. som landsforræderi. Hvorfor ga da herr Harbek en landsforræder som Jonas Lie en så alt omfattende myndighet overfor hele det norske politi? Forholdet er så påfallende at jeg går ut fra at Påtalemyndighetene etter freden har undersøkt det? Av hensyn til sorenskriveren burde det ha vært gitt en redegjørelse for saken.»

«Disse rundskriv er bare noen ganske få eksempler som viser hvorledes Justisdepartementet sommeren 1940 under sorenskriver Harbeks ledelse i en rekke spørsmål tjente fiendens vilje.»

Etter at Fanebust var blitt oppmerksom på dette, forteller han oss, skrev han til Harbek og beklaget at han ikke kjente til forholdet i juni 1947, for da ville han selvsagt påstått Harbek ugild som dommer, om ikke juridisk, så i hvert fall moralsk vurdert, — slik som Fanebust-saken lå an. Han stillet sorenskriveren visse spørsmål, bl. a. om det medfører riktighet at høyesterettsdommer Bonnevie meldte seg ut av Dommerforeningen høsten 1945, fordi sorenskr. Harbek ble valgt til formann?

I stedet for å svare returnerte sorenskriveren brevet, påtegnet at han ikke ville diskutere med Fanebust.

Herr Fanebust skrev da til hr. Bonnevie ang. det sistnevnte spørsmål. Men høyesterettsdommeren har ikke besvart brevet. Vi tillater oss derfor å spørre om noen av våre lesere kan løse gåten?

Da Fanebust-saken allerede er begjært gjenopptatt er det av en viss betydning å bringe klarhet

heten var det vesentlig mindre kalilut enn 10.000 liter, mindre enn halvdelen av denne kaliluten inneholdt meget mindre høykonsentrat eller tungtvann enn av Syverstad og Haukeli oppgitt. Kaliluten var ikke tjenlig til en atombombe eller atomenergimaskin. Den ble sendt i 16 fat og ikke i tankvogner. Noen få fat hadde mer enn 10 pst. tungtvann i kaliluten, andre mindre, over halvdelen kun 0,8 kg. tungtvann i 100 kg. kalilut. Gad vite hva en sjåfør ville si hvis en bensinforhandler leverte ham «bensin» som inneholdt store mengder av vann og lut? Tror folk at der stilles mindre krav ved utløsningen av atomenergien enn ved en bilmotor? Eller tror folk at der kreves den høyeste grad av akkuratess og at sabotasjefolkene snakke minst talt er misvisende?!

FORRESTEN VAR DE FA FAT SOM INNEHOLDT KALILUT med en høyere konsentrasjon av tungtvann ikke helt fulle da der ikke var så meget kalilut av vedkommende konsentrasjonsgrad. Disse fat fløt da opp, ble berget av tyskerne og sendt til Tyskland. La oss nu se hva den tilsynelatende under vitenskapelig kontroll skrevne og autentiske boken IMI forteller om denne side av saken. Der heter det: «Ved å senke ferjen, var ødeleggelsene av tungtvann-fatene 100 pst. sikker.» Også her har altså «fagfolkene» overveielser klikket.

FORUTEN KALILUTEN skulle det ha vært ombord på den senkede ferja ikke 50 kg. ferdig tungtvann, som Syverstad hadde meldt, men en kasse med 20 kg. ferdig tungtvann som den gang var hele Hydros restbeholdning. Men disse 20 kg. var ikke med i denne ladning til tross for at de var oppført i Hydros forsendelsesbevis. De ble av det tyske politi etterpå funnet i fabrikk og sendt til Tyskland. Senkingen av ferja med det store tap av mennesker og materiell var dermed til ingen nytte.

Men... «dokumentar»-filmen Tungtvann, sabotasjekomiteens medlem Thore Bøye og aksjonslederen Knut Haukeli forsøker å bibringe publikummet en annen oppfatning! Sannheten kan dog ikke lengere mørklegges, det er svært mange som kjenner forholdene. I historien vil det hele bli brennmerket.

Haukeli skriver: «Filmen er en nøyaktig kopi av det som faktisk hendte, så langt det har vært mulig å rekonstruere hendingen». Tror han selv på dette?

bygget og installert 18 nye apparater av tilsvarende type og påbegynt den fortsatte konsentrasjon av tungtvann i det nye anlegg i midten av juni 43. Men det varer flere uker før man der får ferdigprodukter av den kaliluten som tas i arbeid, selv etter at denne kaliluten i flere uker og måneder i forveien har vært bearbeidet i den store vannstoffhydrolysen hvor flere 10.000 elektrolyse-seller er tatt til bruk for forkonstrueringen av tungtvann. Denne forkonsentreringen hadde også etter sabotasjesprengningen av de 9 nevnte apparater fortsatt uten stans. Den største sabotasjen hadde da heller ikke den betydning som London og andre trodde.

Tungtvannproduksjonen på Vemork, Saaheim og Notodden ble stoppet i august 1943. Den var ikke igang da Rjukan og Vemork ble bombet den 16. november 1943 av de allierte fordi Hydro leverte kvelstoff og kullsyre til tyskerne, hva de allierte anså som ytterst krigsviktig. Allerede den 24. juli 1943 var Hydros anlegg på Herøya blitt bombet.

AV DENNE GRUNN KUNNE det ikke leveres ammoniakk fra Rjukan til Herøya og produksjonen på Rjukan og derfor også på Vemork måtte reduseres. Derav følger automatisk at også tungtvannproduksjonen ble mindre da tungtvann under hele forkonsentreringen utvinnes som et biprodukt til vannstoffhydrolysen. Allerede tidligere var tyskerne stoppet opp med sine atomenergimaskinarbeider i Tyskland da de hadde forstått at de ikke hadde tilstrekkelig industriell yteevne dertil så lenge krigen varte. De hadde mer enn nok tungtvann på lager forskjellige steder i Tyskland og gikk derfor med på at tungtvannproduksjonen her i landet ble stoppet etter at jeg i begynnelsen av august 1943 hadde foranlediget Wehrwirtschaftsstab, som formidlet alle forhandlinger mellom Hydro og de tyske vitenskapsmenn, å fremtvinge dette i Norges interesse og å nedlegge sin befatning med saken. Høykonsentreringsapparatene på Vemork ble demonstrativt frakoblet og sto ubenyttet mot veggen da bombingene kom. En kan jo spørre Haukeli hvor der er blitt av det tungtvann som etter hans påstand skal være produsert fra august inntil november 43?

Dessverre foreligger så meget skryt og løgn og fortellinger omkring tungtvann at det er vanskelig for ikke innvidde å

Innen mr. Miller forlot Argentina overrakte han senorita Evita Peron en gave fra Washington, det var en underkjole av nylon, et delikat pant på de varme tøjelser, som det demokratiske regime i Washington vil vekke hos den mektige dame i Buenos Aires.

Skjerpet russisk —

(Fort. fra side 1)

RODIONOV'S OPPGAVE I ATEN

er i dag åpenbar. Han skulle søke å støtte den politiske venstrefløy, som etter det mislykkede opprør ved juletid 1944 var på den siven. Det lykkedes ham ikke å nå noe resultat og i 1947 ble han hjemkalt, forat Moskva mer direkte kunne dra seg nytte av hans sakkunnskap om den politiske og etterhanden militære strid i Hellas, som opptok sinnene over hele verden. Rodionov dukket opp i Lake Success i de dager da Gromyko anstrengte seg som best for å vinne politisk gresk seir, samtidig med at Markos kjempet for livet i de greske fjell. Men det var Gromyko som lærte ordet dengang, selvom Rodionov leverte bakgrunns-materialet.

I DEN SISTE TID HAR RODIONOV

hatt en betydningsfull stilling i den russiske hovedstad, hvor han har satt seg inn i de nordiske spørsmål, som heldigvis ikke likner de greske — i hvert fall ikke på overflaten. Imidlertid er der visse likhetspunkter. Både Sverige og Hellas behersker viktige sjøveier til Sovjet-Unionen og begge er — sett med Moskvas øyne — dominert av amerikansk politikk, selvom ikke Sverige mottar militær hjelp fra U.S.A., men dette er fra russisk synspunkt bare en gradforskjell.

Om Rodionovs utnevning betyr noen skjerpelse av Russlands holdning overfor det betydningsfulle nordiske område, er det for tidlig å uttale seg om. Han vil sikkert først sette seg nærmere inn i forholdene og ikke bare lese «Kustvärnet».

gjennemske det hele. — Men etter hvert kommer sannheten fram og blir kjent i videre kretser, selv om det ikke går fort. I historien vil sannheten seire!

Gvarv 25. mars 1950.

E. Schoepke.

beslaglagt forretningsboken for å granske om angjeldende har mottatt penger fra utlandet til sin propaganda mot Peron. — Og for å sitere «Times»: Telefonsamtaler avlyttes og brever åpnes..... Ifjor publiserte regjeringsorganet «Democracia» fotokopier av et antall brever skrevet av eller adressert til Spruille Braden, den tidligere amerikanske ambassadør i Argentina og senere tilforordnet utenriksminister for latinamerikanske spørsmål i Washington. Korrespondansen ble ført med velkjente argentinske politikere som var Perons fiender og skriver seg fra tiden juli 1945 til juni 1947.

Naturligvis rases det over en slik indiskresjon og over at den argentinske regjeringspresse våger å avsløre slikt spill med utenlandske makter. Men det forhindrer ikke at mange begynner å kjenne seg igjen også i de demokratiske stater. Vil man være frihetens talsmann, må man først og fremst holde sin egen sti ren. Det har adresse til alle — også til våre egne makt-havere.

Pariakasten

Bladet Vestfold som utkommer i Sandefjord, er redd for at tidligere NS-medlemmer skal bli en pariakaste i samfunnet:

«Skal grupper innen samfunnet fortsette å stenge fhv. NS-folk ute fra de arbeidsfelter som interesserer dem, kan vi ikke vente annet enn at disse mennesker må føle seg som en pariakaste».

Det er en kjent sak at vi ikke har klart å gjennomføre et rettferdig oppgjør med NS-folkene. Oppgaven var over evne, og rettsoppgjøret har skapt mye berettiget bitterhet. Våre klokaste hoder kommer til å strides om dette oppgjøret i årtier framover, forutsatt at vi får beholde ytringsfriheten. Det totalitære system står sterkere idag enn noensinne, og vi vet ikke hva framtiden kan bringe.

En ting har vi iallfall tilfelles med NS-folkene, og det er at vi ikke vil at Norge skal bli en kommunistisk stat. Frykten for et Sovjet-Norge drev mye kjekk ungdom inn i NS, og en god del av dem mistet livet på Østfronten.

Vi har alle ansvar for det som skjedde 9. april 1940, da landet vårt ble hærtatt. Vi kan ikke bare skyld på NS. Ansvaret faller på oss alle sammen.

Nye farer truer landet vårt, og vi må være på vakt. Vi står overfor en helt ny situasjon, og det er nødvendig

sjonen og kunne ikke se at det var noen spesielle vanskeligheter ved den. Men komiteen uttaite at det kunne få alvorlige konsekvenser ikke å okkupere Bergen og Stavanger hvis tlyplasser lett kunne bli tatt av tyskerne hvis vi ikke kom først (uthevet her).

Det neste dokument, datert 20. mars, har liten interesse i denne forbindelse og forbigaas. Det følgende dokument er datert 27. april 1940, og det har som kjent hendt meget i mellomtiden, idet «vi ikke kom først».

«Av dokument nr. 10. Referat fra «Supreme Councils» 9. møte i London.

London 27. april 1940.

Nedenfor gjengis det som vedkommer Norges-telttoget.

Hemmelig

Tilstede var av britiske: Mr. Neville Chamberlain, Lord Halifax, Mr. Winston Churchill her kommer en lang rekke navn uten spesiell interesse.

Av franske: Reynaud, Daladier Corbien, General Gamelin, admiral Darian osv.

UNDER MØTET UTTALTE REYNAUD på vegne av seg selv og sine franske kolleger at de var meget glad over å ha en åpen diskusjon om den meget alvorlige situasjon i Skandinavia. Hva angår Skandinavia, så hadde de allierte operasjoner hatt 2 hensikter:

1. å landsette i Trondheimsdistriktet tilstrekkelige krefter for å stive av den norske motstand.
2. å utøve en heldig virkning på svenskene.

Hovedhensikten var å lage et nytt krigsteater hvor tyskerne ville bruke opp sine menn, sine materialer og særlig sin flystyrke, og fremfor noen andre reserver, særlig sine oljereserver, (uthevet her).

Man blir målløs over en slik rendyrket kynisme. King-Halls sier i en fotnote til ovenstående: «Det er vanskelig å tenke seg en mer absurd strategisk oppfatning. Er det ikke forferdelig at slike folk og slike hoder skal stå i spissen for en nasjon under krig og være ansvarlig for avgjørelser som berører tusenvis av menneskeliv (også bl. a. tusenvis av norske menneskeliv, (forf. anm.) Det er nok til å gjøre krigsguden Mars til pasifist».

SOM EN PASSENDE AVSLUTNING gjengis King-Halls

at vi har blikket rettet mot framtiden.

La oss samle oss om det viktigste: Et fritt Norge hvor alle kan si sin mening uten å bli forfulgt eller spæret inne for sine meningers skyld».

gen høsten 1945, fordi sorenskriver Harbek ble valgt til formann?

I stedet for å svare returnerte sorenskriveren brevet, påtegnet at han ikke ville diskutere med Fanebust.

Herr Fanebust skrev da til hr. Bonnevie ang. det sistnevnte spørsmål. Men høyesterettsdommeren har ikke besvart brevet. Vi tillater oss derfor å spørre om noen av våre lesere kan løse gåten?

Da Fanebust-saken allerede er begjært gjenopptatt er det av en viss betydning å bringe klarhet i dette.

Til slutt vil vi gjerne atter pointere at hensikten men denne artikkel er å bevise nødvendigheten av en revisjon av «rettsoppgjøret».

De som er straffet for å ha fulgt det lovlige Justisdepartements påbud, må før eller siden selvøgt få oppreisning og erstatning.

Og de tusener som har gjort noe mindre enn sorenskriver Harbek, og likevel er straffet på en eller mange måter, har krav på en hurtig og rettferdig oppreisning.

Alle er like for loven!

avslutningskommentar: «I lys av de dokumenter som er trykte i denne rapport, får Churchills bemerkning i hans tale i House of Commons (Underhuset) 11. april 1940 en ny og fullstendigere mening. Han sa: «Jeg må erklære overfor Huset at jeg føler vi har oppnådd en stor fordel forutsatt vi handler med stadig økende kraft for å få størst mulig fordel av den strategiske feil som vår dødsfiende er blitt provosert til». — Se Hansard (Parlamentsreferat) co. 749».

Flere bevis for vestmaktene aggressive planer mot Norge, skulle vel nærmest synes overflødige. Imidlertid kan de kompletteres ytterligere.

Av dokument nr. 3 fremgår at man i London p. r. 11. mars 1940 hadde hatt hele 18 — atten — møter i den komite som var nedsatt for å «studere» det skandinaviske projekt med det resultat at landing utenfor Narvik ble foreslått som det beste alternativ. Og det ble ikke bare foreslått — det ble virkelig gjort forberedelser til en alliert aksjon mot Narvik-distriktet.

Artikkel nr. II kommer i neste nummer.

Opplag 10,300

Løssalgspris 25 øre

Nordmørspostens Trykkeri